

ŠT. 4*75

V tej številki:

- * Resnica, miti in laži
- * Maja je zasijala svoboda...
- * Slovensko oko na sindikalni svet
- * V dachauskem peklu

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU
1975 LETO XIX. ŠTEV. 4

Poštnina plačana v gotovini -
Skupina III/70

K A Z A L O

Maja je Primorcem zasija a svoboda	41
Peter Šorli. V dachauskem peklju	42
Kr.: Resnica, miti in laži Boris Pangerc: Beg pod Daglo	44
Boris Gombač: Slovensko oko na sindikalni svet Pesmi Vladimirja Kosa	46
Saša Martelanc: Dušan Cer- ne se je tiho poslovil	49
Lev Detela: Dunajska raz- stava prepovedanega ru- skega slikarstva	50
Važna delavna seja Dru- štva slovenskih pisate- ljev v Avstriji	50
Pesmi Nelly Schuster	52
Lev Detela: Šesti koroški dnevi	53
Za sodobne žene in dekleta Martin Jevnikar: Zamejska in zdomska literatura	56
Edvard Žerjal: Socialni ko- tiček	57
Antena	58
Ocene	60

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR:

Marija Besednjak, Martin Bre-
celj, Ivo Jevnikar, Barbara La-
pornik, Saša Martelanc, Marij
Maver (odgovorni urednik), Al-
bert Miklaveč, Franc Mljač, Ser-
gij Pahor, Danilo Pertot (upra-
va), Jože Peterlin (glavni ured-
nik), Ivo Petkovšek, Ester Sfer-
co, Maks Šah, Drago Štoka,
Peter Švagelj, Zora Tavčar in
Edvard Žerjal (likovna oprema).

ZUNANJA OPREMA: Edvard Žerjal

Vsi pisci in uredniki sodelujejo
brezplačno

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189 -
Poduredništvo v Gorici: SKAD

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

tisk »graphart«, trst, rossetti 14
te efon 77 21 51

pisma pisma

PROSLAVE

Spoštovani!

*Ko v teh dneh sledim raznim
proslavam ob trideset etnici osvo-
boditve, opažam, da vsi poudarjajo
krvni davek, ki smo ga Slovenci dali
v petletju 1941-45. Nihče pa ne po-
misli, da smo Primorci trpeli pod
fašizmom že davno prej. A'i niso
padli naši junaki v Bazovici že le-
ta 1930? In kdaj je gorel naš Na-
rodni dom v Trstu? Ali to ni upo-
števanja vredno? Omalovaževanje
te dobe po mojem pomeni žalitev*

rite tudi naš uvodnik v tej številki.
Videli boste, da trpljenje tistih, ki so
se žrtvovali v vsej dolgi dobi fašiz-
ma, upoštevamo in cenimo. Prav ta-
ko cenimo tudi žrtve tistih, ki niso
bili v borbi, ampak so bili internir-
ani v razna uničevalna taborišča,
ali pa so enostavno imeli srečo in
so ostali doma, pa so po svoje tudi
plačali svoj davek na oltar svobode.

HRBTENICA!

*Tik pred koncem letošnjega šol-
skega leta sem dobil boleč, a mo-
goče zdravljen šok, ko je nekaj mo-
jih kolegov profesorjev in ravnate-
ljev pokazalo, da so v zasebnem in
javnem življenju precej drugačni kot
za katedri. V šoli otrokom govorijo*

*Novo v tržaških in goriških
knjigarnah*

Bruna Marija Pertot:

BODI PESEM

Izredna knjiga tržaške avtorice, ki spada
v vsako družinsko knjižnico

*vseh tistih, ki so trpeli pod fašiz-
mom, pa »slučajno« niso padli v
borbi —, ker so padli že prej!*

R. K.

Razumemo Vašo prizadetost ob
podobnih proslavah. Morda ste ce-
lo sami trpeli pod fašizmom in Vas
zato to »omalovaževanje« žali. Ven-
dar pa smo prepričani, da tega trp-
ljenja nihče namerno ne podcenju-
je. Na osrednji proslavi v Gorici na
primer smo videli lep prikaz vsega
trpljenja primorskega ljudstva od le-
ta 1919 do leta 1945. Isto proslavo
smo videli tudi v veliki dvorani
Slovenske prosvete v Trstu. Prebe-

*o načelih, pogumu in zvestobi, ko
je pa treba to javno aplicirati, pri-
dejo na dan pragmatizem, opreznost
in mencoritenje.*

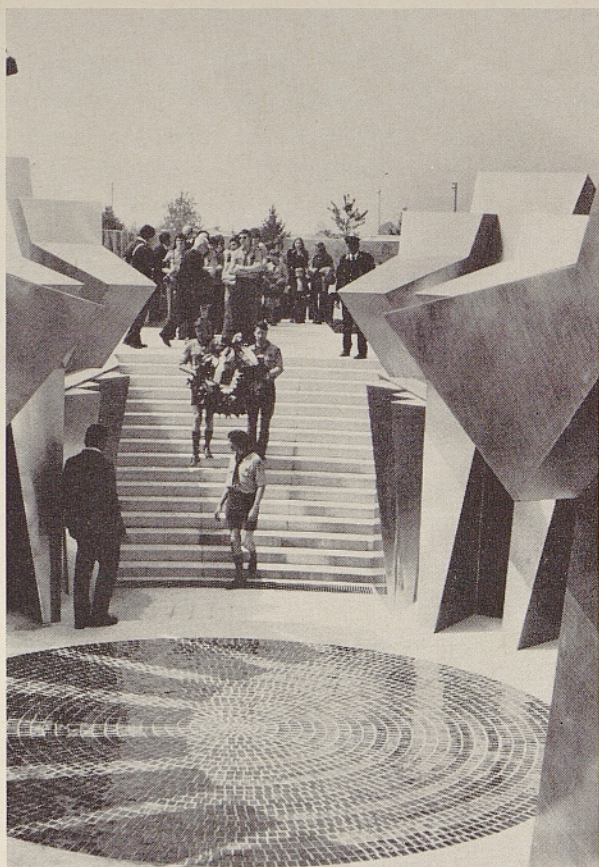
*Na kratko: ko je po izidu Pahor-
jeve in Rebulove knjige o Kocbeku
završalo, se je nekaj naših pedago-
gov iz skupine kakih 50 podporni-*

(dalje na 3. strani platnic)

Posamezna številka Mladike stane
300 lir. Celoletna naročnina 3000 lir.
Letna naročnina za Jugoslavijo 60
din. Letna naročnina za druge dr-
žave je 7 US dolarjev ali enakovre-
den znesek v tuji valuti.

MAJA JE PRIMORCEM ZASIJALA SVOBODA

Skavti nesejo venec žrtvam v Gonarsu, potem ko so pevci odpeli pesem in je govornik končal svoj govor

Kako težko smo Primorci čakali konec vojne! Bližal se je, pa vendar skoraj nismo verjeli, da je pred vrati, zakaj ta dan je za nas pomenil konec dolge dobe zatiranja in trpljenja, ki se je začelo takoj po končani prvi svetovni vojni, že leta 1919, ko smo kot narodna manjšina, odtrgana od matičnega naroda, postali predmet nasilnega raznarodovanja.

Takrat se je večina naših izobražencev zahtevala v Jugoslavijo, z ljudstvom pa so ostali skoraj samo duhovniki in redki izobraženci, ki so jih oblasti iz previdnosti delno postavile v notranjost Italije.

Naš odpor proti nasilju, proti raznarodovanju in fašizmu se je torej začel takrat, ko drugod po Evropi še niso slutili nevarnosti in grozot, ki so čez kako desetletje preplavile Evropo in prizadele tako rekoč skoraj vse evropske narode.

V tistih prvih letih po prvi svetovni vojni se je začela kalvarija primorskega ljudstva: šikaniranje črnih srajc, javni napadi, pretepanje po-

*sameznikov, razdejanje odvetniških pisarn, prepoved prosvetnih društev in zaplemba denarnih zavodov, požig narodnega doma v Trstu, ukinjanje slovenskih časopisov in prepoved slovenskih knjig, zanikanje slovenske besede v javnosti in celo v cerkvi, plunki otrokom v usta zaradi izgovorjene slovenske besede, procesi in posebna sodišča, internacije, umor štirih bazovskih junakov, ricinusovo olje za slovenskega človeka, kmeta, delavca, duhovnika, izobraženca in strojno olje za slovenskega pe-
vovodjo...*

V vsej tej dobi je bila naša glavna skrb ohranitev narodnega jezika in kulture ter odpor zoper nasilno raznarodovanje, katerega nosilec je bil fašizem.

Z začetkom druge svetovne vojne se je divjanje nadaljevalo in ne samo Primorci, ampak ves slovenski narod je dosegel vrh kalvarije, ki se nam je zdelo, da ji ne bo konca.

Rab, Gonars, Renicci, Monigo in drugi kraji, ki jih slovenski ljudje še niso znali izgovoriti, so postali kraji trpljenja in smrti.

Sledila so nemška taborišča Dachau, Auschwitz, Ravensbrück, Buchenwald... Tam so ljudje umirali na tisoče in polnili nemške krematorije.

In končno Rižarna. Edino taborišče smrti s krematorijem v Italiji, kjer je dotrpelo toliko Slovencev, Hrvatov pa tudi Italijanov.

Tako so nas zdesetkali in razselili po različnih delih sveta. Vzeli so nam vse, kar smo imeli, ponižali so nas. Zato se Primorci nismo pomišljali, kaj nam je storiti, ko je prišel čas obračuna med nacifašistično diktaturo na eni strani ter med komunistično diktaturo in zapadnimi demokracijami na drugi. Začeli smo oboroženo vstajo proti akupatorjem in zatiralcem.

Tako je prišlo leto 1945 in z njim konec vojne.

Ko danes praznujemo tridesetletnico tega konca, se moramo hvaležno spomniti vseh, ki so darovali življenja za svobodo z vero v lepše dni. Spominjamo se Lojzeta Bratuža, štirih bazovskih junakov, Pinka Tomažiča, Simona Kosa in toliko drugih preprostih ljudi, delavcev, kmetov, pa tudi izobražencev, duhovnikov in

Ljudje se zbirajo ob spomeniku

vseh, ki so varovali plamenico slovenstva v tistih strašnih dneh.

Po njihovi zaslugi smo po zmagi nad fašizmom in nacizmom spet začeli dihati kot svobodni narod med drugimi evropskimi narodi.

In danes? Danes vemo bolj kot v tistem lepem maju pred 30 leti, da je svoboda dragocena vrednota, za katero se moramo nenehno boriti vsak dan sproti in jo vsak dan sproti uresničevati. Zato ta tridesetletnica za nas ni samo praznik, ampak tudi svarilo in opomin.

Pogled na tisočglavo množico Tržačanov in Goričanov, ki so obkrožili spomenik padlim v Gonarsu, na slovesnosti 25. aprila letos

V dachauskem peklu

POGOVOR S KAPLANOM PETROM ŠORLIJEM

Gospod Šorli, čeprav vemo, da je neprijetno govoriti o sebi, Vas prosimo, da nam vsaj skopo orišete svoje življenje. Kje ste se rodili, kje ste se šolali, kje ste nastopili svoje prvo službeno mesto?

Luč sveta sem ugledal na Tolminskem, to je na Grahovem ob Bači, in sicer v začetku tega stoletja (1902). V družini je bilo enajst otrok. Oče je bil železniški delavec. Imeli pa smo malo hišo sredi gmajne. Šolal sem se na Grahovem, potem v Gorici in v Št. Vidu nad Ljubljano, bogoslovje sem dovršil v Gorici. V šole me je dal župnik Jože Abram, znani hribolazec »Trentar«, ki je prevedel iz ukrajinščine Ševčenkovega »Kobzarja« in »Hajdamake« in je tudi mene navduševal za ukrajinsko literaturo. V Št. Vidu je bil vodja zavoda dr. Gnidovec, poznejši škof v Skopju. Gnidovcu je sledil Andrej Karlin, bivši tržaški in pozneje mariborski škof. Ta mi je bil zelo naklonjen, kupil mi je celo obleko v neki zimi, daroval mi je ob neki priliki Pleteršnikov slovar, ki ga še hranim. Moje prvo službeno mesto je bil Tolmin, kjer sem bil trinajst mesecev. Slovenščine me je učil znani profesor dr. Anton Breznik.

Bi nam obnovili spomin na tisti čas, ko ste nastopili prvo službeno mesto v Tolminu. Kdaj je to bilo?

Ob mojem službovanju v Tolminu je bilo v deželi zelo razgibano kulturno življenje, in sicer na pobudo tajnika goriške Prosvetne zveze, prof. Filipa Terčelja. Ta nas je obiskal na neke vrste festivalu na prostem, ki so ga organizirali krožki mladih fantov in deklet. Kmalu potem je vlada (leta 1927) razpustila vse slovenske organizacije na Primorskem.

Kdaj ste potem prišli v Trst? Ste takrat prvič prišli v naše mesto? Kdaj je to bilo?

V Trstu sem se naselil v septembru leta 1943. Prej sem bil v Trstu samo dvakrat, prvič, ko sem se vozil z nekim dijaškim transportom na počitnice s skupnim provizoričnim potnim listom v letu 1919 drugič pa, ko sem se zagovarjal pri fašistični milici v ulici Bellosguardo. Prijazni ljudje

so me namreč ovadili, da sem daroval za osvobodilno borbo pisalni stroj.

Kje ste stanovali v našem mestu? Kaj ste takrat delali?

V Trstu sem stanoval najprej pri nekih nemških redovnicah v ulici Franca, pozneje v ulici Vignola številka 8. Pri omenjenih redovnicah sem maševal, v ulici Vignola pa sem skupno z več sodelavci odprl dobrodelno pisarno.

Kako pa je prišlo do Vaše aretacije in internacije v nemško koncentracijsko taborišče? Katerega leta je to bilo?

Na mojem stanovanju se je dnevno shajalo večje število ljudi. To je vzbudilo pozornost nemške obveščevalne službe. Posrečilo se ji je vtihotapiti v krog mojih znancev svojega zaupnika. To je povzročilo aretacijo okrog 40 oseb v Trstu, mnogo drugih v Ljubljani, Padovi in Milanu, in sicer 2. oktobra 1943. Mnogim se je posrečilo v noči pred našo aretacijo poskriti se ali zbežati. Med priprtimi sem bil seveda tudi jaz. Obtoženi smo bili zvez z odporniškimi gibanjem in z glavnim stanom ameriške vojske v Bariju. Ni mi znano, ali so odkrili tudi zvezo z znanim Vavhnikom v Švici. Podrobnosti o vsej zadevi mi niso znane, ker so bili poedinci posvečeni v tajnosti le v toliko, kolikor je bilo neizogibno za razvoj akcije. Jaz sem imel stike le z Jožetom Golcem (Joja), ki pa je bil v svojih obvestilih zelo skop. V tržaškem »Koroneu« sem bil izoliran od 2. oktobra do 13. novembra. Na ta poslednji dan sem odpohtoval s tovornim vlakom z veliko množico internancev v Dachau. Tja smo prišli kasno zvečer 15. novembra.

Ne bomo od Vas zahtevali, da nam podrobno opišete življenje v Dachauu, vendar ali nam lahko opišete najvažnejše momente Vaše internacije? Koga ste tam srečali? Koliko Vas je bilo? Se spominjate drugih duhovnikov, drugih Slovencev?

Tisto noč so nas preoblekli in umili. Vse kar smo imeli, so nam vzeli, dali so nam iz svojih magacinov obleko, naropano po celi Evropi ob

raznih aretacijah. Obleka je bila v zelo slabem stanju. Rokavi in hlače so mi bili prekratki itd. Na noge so nam obuli lesene coklje. Bili smo bolj podobni strašilom za vrabce na njivi kot ljudem. Kuhali so nam zelo tenko zelenjadno juho, dnevno so nam dali 150 gramov črnega kruha, košček margarine, zjutraj črno želodovo kavo brez sladkorja, alkohola nikdar.

V taborišču je bilo okrog 30.000 internirancev, mnogo so jih premestili drugam, stalno so prihajali novi. Ta potovanja so bila nekaj strašnega, poleg živih so vedno izvlekli iz vagonov veliko mrličev, ki so jih odnašali v krematorij. Med interniranci je bilo stalno okrog 1.400 duhovnikov, vseh registriranih duhovnikov, ki so prišli v to taborišče, je bilo 2385. Iz tega sledi, da jih je ondi umrlo okrog 1.000. Vsak drugi dan so odpeljali v krematorij okrog dvesto mrličev, in sicer je to zgledalo tako, kot prevažanje mrličev ob kugi, ki jo popisuje Manzoni v romanu »I promessi sposi«. Koliko dnevni kalorij je imela hrana, ki smo jo uživali, mi ni znano. Jaz sem tehtal, kot so ondi uradno ugotovili, 47 kg. Pri sežiganju mrličev so bili zelo površni, v ognjeno žrelo so vrgli marsikaterga človeka, ki je še daljal znake življenja. Slovenskih duhovnikov je bilo ondi 29, hrvaški so bili štirje, srbskih pravoslavnih je bilo 18. Med slovenskimi duhovniki je bil pokojni Tone Piščanc, katinarski župnik, dr. Rafko Premrl iz Gorice, kanonik Hrastelj iz Maribora, dravograjski prošt Munda, z mano je bil v isti sobi poznejši kardinal Beran, ki mi je na božično vigilijo leta 1944 podaril kos kruha. V biku 30. je v letu 1945 umrl tuji znani Žebot sen. Vzroki smrti: kužne bolezni, zlasti tifus, lakota, nasilje, mučenje, zdravniški poizkusi itd.

Kako ste se rešili iz tistega pekla? Kdaj?

Dne 29. aprila 1945 so zavzeli naše taborišče ameriški vojaki. Kmalu bi se bilo posrečilo Nemcem taborišče ponovno zasesti in ga pognati v zrak, kakor je še pred ameriško zasedbo ukazal Himmler. Ko so postavili zasilne mostove po opustošeni Bavarski, so nas začeli Amerikanci razvažati z vojaškimi tovornjaki. Tako sem tudi jaz odpotoval 27. maja 1945 proti Brennerju, odtod v Verono in dalje proti Trstu. Blizu Trevisa me je vzela k sebi neki italijanski župnik, pri katerem sem bil do meseca julija. Od tam sem se 8. julija odpeljal opolnoči s tihotapci, ki so prevažali moko v Trst. Zaspal sem in se zbudil šele proti jutru. Zbudil me je petelin, ki smo ga imeli na tovornjaku. Našemu petelinu so odgovarjali barokovljanski petelini. To je bil prvi pozdrav Trsta. Ob 5. uri zjutraj sem zbudil na Akvedotu svojo sestro, ki me ni takoj spoznala.

Se še kaj spominjate na tiste čase? S kakšnimi občutki se ozirate nazaj na tisti čas, na vojna leta? na internacijo? Kaj Vam ti spomini pomenijo?

Če hočem biti odkritosrčen, moram priznati, da sem prva leta po vojni nerad mislil na te dogodke. Zdaj pa so ti spomini obledeli in lahko mislim na vojne dogodke čisto mirno. Naravno je, da je bivanje v Dachau utrdilo v meni prepričanje, da smo vsi dolžni ustvarjati novo družbo, v kateri ne bo več prostora za avtoritarno omejevanje človeške svobode. Vsi moramo priznavati enakopravnost narodov, malih in velikih, pravično razdelitev zemeljskega bogastva, na svetu mora vladati medsebojna solidarnost in mir.

RESNICA, MITI IN LAŽI

Mladi želimo vedeti o narodno-osvobodilnem boju resnico, ne Fajfarjevo in ne Kocbekovo, ne partijsko in ne »katoliško«, ampak samo zgodovinsko resnico. Zato je nedopustno, da se blatijo ljudje, ki nam o tej resnici morda govore, da se podtikajo izmišljena pisma, da se zaslišujejo in preganjajo.

Edvard Kocbek morda res ni v posesti vse resnice, ker nihče nima v posesti vse resnice — tudi nobena konstituirana oblast ne. Toda kot priča in kot ustvarjalec zgodovine NOB ima Kocbek pravico do besede vsaj tako kot vsi drugi.

Če ni bilo tako, kot pričuje Edvard Kocbek, naj se z druge strani pričuje drugače.

Mi bomo pa presojali. Ne želimo mitov, ampak resnico!

To, kar nekateri danes počenjajo s knjigo o Edvardu Kocbeku tržaških pisateljev Alojza Rebule in Borisa Pahorja, z avtorji in s tistimi, ki so izid knjige omogočili, je v središču kulturne Evrope, v civilizirani slovenski družbi nedopustno. To je skratka ne-kultura.

Svoboda je vrednota. Samo v svobodi, v pravi svobodi, v svobodnem izražanju mnenj, v iskanju in v konfrontaciji stališč je možno odkriti resnico. Svoboda in Resnica sta sestri. Brez njiju ni mogoč noben napredek. Samo v resnici in svobodi se uresničuje človek.

Kr

BEG POD DAGLO

DRUGA NAGRADA NA NATEČAJU MLADIKE

Natlačil je pipico, sedel na prevrnjen čok in dolgo meril dvorišče s srepim pogledom, Kmalu se je ulilo in zdaj se je še bolj nasršen umaknil v shrambo. Kadar ni imel pravega dela, je tam stikal med orodjem.

Našel sem ga, ko je s kosom stekla gladil po novem toporišču velike štrpače.

»A je toča?« me je vprašal ves mrk. Odkimal sem. Stric je obrnil štrpačo narobe, se prislonil k polici in začel drgniti v nasprotno smer.

»Vidiš, tako se iztrebijo zaluske... Gladko mora biti, kadar pljuneš v roke, mora teči — ko z vedrega.«

Počasi je vrtel štrpačo in sunkovito ribal s steklom gor in dol. Drobne lesene luske so letele od toporišča in se mu spletale v brke in lase.

»Jaz bi tudi poskusil, stric!«

Pogledal me je od strani. Vzravnal se je in si z roko pogladil roso s čela.

»Pa daj, a glej, da se ne čopneš. Bom pa jaz pripravil kerh.«

»Kako gladko mora biti?« sem vprašal, ko sem že drgnil.

»Tako — vidiš,« in se je s hrbtom dlani po-božal po rdečem licu; snel je bucovnik z lašte in stopil proti seniku po kerh.

Medtem se je nebo že otreslo. Sivina se je pomodrila, shrambo pa je razživela igriva svetloba.

Radoveden, če je sonce že pokukalo izza oblakov, sem stegnil vrat proti lini nad policami. Štrpača se mi je izmuznila iz rok, in ko sem trznil za njo, se mi je steklo zapičilo v zapestje.

Mavrica je presijala Katinaro in poletela proti morju.

Sedel sem ob peči in pestoval bolno roko.

Stric se je pravkar vračal z orodjem v košari. Pred večerjo je bil zvalil kerh na sredo kuhinje in nanosil za dober naročaj nažaganih desk. Teta je obirala bilke, ki so se še držale lesa, jih tlačila v firtof, potem pa je krajce povezala v culo. Tačas, ko je stric meril, žagal in oblal, je ona z brezovko omela dno.

»Brrr, kakšen prah,« sem zakašljaj.

»Seveda je prašen, če je bil celo leto na odru pod senom.«

»Pa bi ga dal v hram, saj je tudi tam suho.« se je vmešala teta.

»Suho, suho! Tam je napoti — zabavlja! Vedno se kaj dela v hramu... Kerh mora biti v senu, tako je vsaj gotovo, da se ne naleze vlage in da meso ne zadiši.«

Tako je on menil in tako je moralo biti.

Pomeril je desko na stranico. S cvekom si je zarisal, do kod mora zoblati. Zaril si je desko med kolena in potegnil z obličem. Beli leseni svitki so frčali od njega.

»Stric, vi ste pravi mizar.«

Preslišal je. Podržal je desko pred očmi in jo od vseh strani gledal, če je ravna. Medtem je izravnal še kakšno krivino, nato pa odložil oblič in pribil desko na kerh. Tako je naredil za vse stranice in dno: nalomljene in gnile deske je zamenjal z zdravimi.

Pokrvo bom naredil novo!«

Teta je ostrgala kotel od polente in mi natrešla poln krožnik skorje.

»Čakaj — boš potem grulil. Stopi sem!« je ukazal stric.

Klečati sem moral na deskah, ki jih je naslani na stol, da je lahko žagal. Sunkovito potresavanje mi je zbudilo bolečine v roki, a si nisem upal črhniti.

Odžagane deske je zlagal na tla drugo zraven druge. Potem me je uporabil še za zabijanje. Z obema rokama sem moral tiščati deske skupaj, ko je zabijal prečnici. Udrihal je odločno in čvrsto. Ko sva končala, se mi je skozi obvezo pocedila kri. Stisnil sem roko v naročje in se potuhnil spet k peči.

»Kaj — si slab?« je buljil stric.

»Boli...« sem zajecal.

Pogledal me je — češ, zdaj to ni važno — in pomeril pokrov:

»Ko ulit je, vidiš, ko ulit!« je zaplesal z glasom in pogladil robove. Skrbno je ogledal kerh okrog in okrog, potolkel še kak žebeli in si zadovoljen prikimaval.

»Prav potreben je bil, da se popravi; že lani je bil komaj za rabo.«

Kerh smo naslednjena dne soravili na dvorišče, kjer ga je teta zribala in oprala. Rabili pa so ga šele, ko so zaklali prašiča, da so zložili vanj praščevino. Stric mu je potem našel mesto v hramu in ga ni več zakopaval pod taso

Novembra smo pobirali oljke.

Mraz je že bilo, a s stricem je bilo prijetno

hoditi v njive, Pravil mi je o svojih mladih časih ali pa se je sklanjal k meni in mi s prstom kazal. kako se kateri kraj imenuje:

»Vidiš, tisto ob potoku je Kamnje, tam za mejo pa je Bezgada... Bezgada termeni na Šemarten. Iz Šemartna naprej po onemle kolovozu pa prideš v žlebe. Zapomni si to, da boš znal, ko boš velik.«

Vsak dan sva nabrala za kakšno brento oljk. Stric jih je spravljaj v žaklje in jih odlagal ob kerhu v shrambi.

»Domači prasec in domače olje! Hmmm...« se je muzal, čim bolj se je višal kup oljk v hrumu.

Tisti dan, ko smo obrali vse, pa jih je še stehal in précej naložil na voz.

»Jutri pojdeš z mano v torklo, da boš videl, kako se masti olike.« A me je ša isti večer vzel s sabo, ko se je šel menit s torklarji.

Torkla je bila v vasi pod Staro pošto.

Ko sva vstopila, je buhnil v naju gost dušeč dim.

»Alo, marš zdaj,« je zavpil eden od torklarjev na mularijo, ki je vrtela kamen. Stric me je vzel za roko in umaknila sva se k skledi.

Torklarji so bili sredi dela. Sneli so športe s stiska, jih očistili in jih napolnili s hlebi sveže zmletih oljk. Eden jih je polival s kropom, druga dva pa sta jih spet zlagala na stisk. Delo jim je teklo spretno od rok; bili so vsi mokri od naglice, vročine in napora.

Stric je snel polža s stene in pogledal v volka.

»Za reveže pa ga bo letos, kaj!«

»Bo, bo — dobra letina je bila,« so mu pri-trjevali torklarji, ko je stisk ponovno stekel. Nato so stopili vsak k svojemu opravilu. Eden je ocejal posodo, drugi je podnetil ogenj. Gredoč je eden stricu natočil kozarček, ko je drugi stresel brento oljk v grod, da je mularija lahko naprej mlela.

»Čigavo gre zdaj?«

»Piškerčevo.«

»Koliko pa ima?«

»Šestnajst brent in dve golidi.«

»Lepe so — dobro mu hodo vrgle!«

»Kar bodo!«

Stric me je peljal k volku in podrezal s krčulom v olje.

»Takšno bo naše —,« mi je šepnil.

V torklo je stopilo še nekaj mož in stric se je zaklepetal z njimi. Jaz pa sem se zmotil z ostalimi otroki in pomagal vrteti kamen, dokler se nismo spričkali in so me porinili v morkeč.

Bilo je zelo pozno, ko sva se vrnila domov in nama je teta vstala odpirat, ker stric sam ni mogel.

Stopal sem po ozki kamniti cestki, ki vodi na ograde pod Daglo. Srce mi je trzalo od boleči-

ne in dva mala biserna potočka solz sta mi nepretrgoma močila lica. Čim bolj sem se oddaljeval v goščo, tem glasneje sem jokal: tako sem jokal, da se mi je vrtelo v glavi in da me je obhajala moreča slabost. Roke sem tiščal globoko v žepe in droben leden dež me je zbadal v čelo in brado.

Nikoli prej in nikoli pozneje nisem tako sovražil sveta in ljudi kot tisto popoldne, ko so strica vzdignili s par in ga odnesli proti cerkvi — njega, korenjaka, so nesli. Nisem več prenesel pogleda na jokajočo teto, na tiste vence, zaudarjajoče po smrti in po večnosti, na krsto. Nisem si mogel predstavljati, da tam notri leži moj stric, ki me ne vidi in me ne sliši več, in nisem si znal na noben način dopovedati, da njega ni več in da bom moral odslej živeti sam.

Od bolečine in krutega občutka, da mi je bil stric kakor po krivici ukraden, se mi je vse uprlo. Izkoristil sem priliko, ko se ni nihče več zmenil zame, in sem jo popihal za hišo v gozd.

Sprevid je bil verjetno že na pokopališču, ko sem pripaljal na travnik visoko nad vasjo in z mrzlim trnom v srcu poslušal pritrkavanje zvonov. Naslonil sem se na plot ob vrzeli in spet me je obšla omotična slabost.

Nesreča, ki me je bila zadela, me je tako potlačila, da nisem maral več za življenje.

»S stricem bi me bili odnesli. Najbolje bi bilo tako!« sem si mislil in se grabil za prsi, ki mi jih je hotela razparati bolečina.

Počasi sem si spet pomagal na noge in se zavlekel do trese nad travnikom. Še je stala na levi strani preperela lesena stena kolibe, ki jo je bil stric stesal za orodje in kot zaklonišče. pred hudim vremenom. Naslonil sem se ob tisto steno in dolgo dolgo naglas jokal.

»Stric — stric! Pridi nazaj, tako prazno je vse brez tebe,« sem klical v veter in v dež, ki je škropil skupaj s prvimi snežinkami. Vrhovi brestov in vrb v pobočju pod mano so se majali. Burja je brlizgala skozi okostje njihovih vej in kljuvala v teme hriba nad vasjo. Morie v daljavi je bilo grdo in črno; sapa je vrtinčila glas zvonov od Socerba do Trmuna in ga drobila spodaj pod vasjo.

»Stric, pridi nazaj!« sem krčevito izdaval skozi solze in se še bolj privil k steni podrtine. Burja mi je mršila lase, uhljev nisem čutil več, roke in noge sem imel ledene, a bilo mi je, kot da se kuham v neznanski vročini.

Strcanje se je zgostilo v metež.

Bori so pošastno zarjaveli iz nasršenega pobočja. Zasegla sta me strah in obup in me poglala v divji beg — — —.

Samo to še vem, da sem v daljavi zaznal obris sence, ki me je prestregla, še preden sem klecnil.

Potem tema in toplina naročja.

(December - 1974)

SLOVENSKO OKO NA SINDIKALNI SVET OB PRAZNIKU 1. MAJA

Naša dolžnost je, da se ob prvomajskem prazniku spomnimo na vse žrtve zatiranja in izkoriščanja. Mednarodni praznik delovnih ljudi, simbol svobode, enakopravnosti in napredka, mora biti za nas Slovence, ki živimo v Italiji, še posebna priložnost za razmišljanje in poglobljanje v manjšinsko, žal še daleč nerešeno, problematiko.

Narodna zavest, kot edino pravilno orožje za obstoj in uveljavitev med večinskim narodom, nam veleva, da moramo biti v našem vsakdanjem življenju do teh problemov izredno odločni in nepopustljivi; to pa nas ne sme pahniti v zaprt krog, ampak prav obratno, bodriti nas mora k odločnejšim akcijam, tako v sklopu naše slovenske manjšine kakor tudi na vseh področjih kulturnega, političnega socialno-gospodarskega in sindikalnega tkiva italijanske družbe. Ta je danes kljub vsem poskusom ustrahovanja pripravljena uresničiti ustavna določila in s tem dokončno polnopravno priznati obstoj naše narodnostne skupnosti.

Jasno je, da se moramo najprej mi sami zavedati svoje vloge in pogojev, v katerih mislimo delati, in vedeti moramo, da ni dovolj potrkati in nam bodo odprli, še manj pa verjeti, da odpiramo odprta vrata.

Zavedati se moramo, da se je v tridesetih poveljnih letih marsikaj spremenilo in da je tudi naš človek bil prisiljen sprejeti te spremembe. Dobro in slabo je vplivalo na njegovo vedenje in se je izražalo na celotnem manjšinskem življenju.

Zemlja, naš naravni kapital, staletni noseči steber gospodarstva in vir dohodkov naših ljudi, se je začel počasi, enakomerno, a neopreklicno manjšati. Klic iz tovarn, obrtniških delavnic, pristanišča in težnje po vključevanju v novo družbeno, nedomače, nenaravno okolje, so naše ljudi popolnoma odtujili od manjšinske problematike in narodne zavesti.

Ekonomska neodvisnost, trdna gospodarska samostojna iniciativa, na kateri bi morali graditi alternativni gospodarski razvoj, je danes neizpodbiten predpogoj za naš obstoj.

Slovenski delovni ljudje se morajo danes spoprijeti z ogromnimi problemi, ki so se nako-

pičili v zadnjih desetletjih prav zaradi prej navedenih sprememb in pomanjkljivosti.

Narodnostna in gospodarska tematika se morata za nas Slovence obravnavati in reševati vzporedno. Ne smemo dopustiti, da bi nacionalno vprašanje še enkrat podleglo gospodarskemu razvoju oziroma nazadovanju. Zato je naloga vseh slovenskih delovnih ljudi, včlanjenih v treh italijanskih vsedravnih sindikalnih organizacijah, da se neglede na njihovo sindikalno opredelitev združijo v slovensko Delovno zvezo in pričnejo kritično preučevati sindikalno politiko do manjšinske problematike in gospodarsko-socialnega razvoja naših krajev od Trbiža do Milj.

Kritično moramo ocenjevati uvedbo raznih izvojevanih reform in stališč treh sindikalnih vsedravnih organizacij.

Stanovanjska reforma, oz. zakon 865, za katerega so se potegovali tudi slovenski delovni ljudje, ne sme postati orožje v rokah raznarodovalnih sil; koristiti mora predvsem pripadnikom naše skupnosti, kot hranitelju tega bogastva, da pridejo tako najprej revnejši Slovenci do ljudskega stanovanja in skupnost do napredno izpeljane urbanizacije.

Pri uresnitvi reforme prevoznih sredstev, s katerimi zahtevamo publicizacijo prevozov in za nekatere sloje celo brezplačen prevoz, ne smemo dovoliti, da novoustanovljeni konzorcij, v katerem so prisotni slovenski politični predstavniki, ne postavi na postajališčih dvojezičnih napisov, saj bodo vzdrževali ta publicizirana prevozna sredstva tudi slovenski davkopllačevalci.

Šolski reformi bi morali naši delovni ljudje posvetiti veliko več pozornosti in tesneje sodelovati z novoizvoljenimi organi, da bi pripomogli k čim hitrejši ustanovitvi slovenskega šolskega okrožja; in to prav zaradi naloge, ki jo ima šola pri ustvarjanju strokovnih kadrov. In prav za to gre, da se našim delavcem preko sindikalnih organizacij in s sodelovanjem naših šolnikov omogoči obiskovanje slovenskega pouka in izkoriščanje krvavo priborjenih 150 ur, ki so v celotno breme delodajavca. Prisotnost naše šole je na tem področju neobhodno potrebna, tako za tesnejšo povezavo z delavskim

svetom kakor tudi odločujoč faktor pri narodnostnem osveščanju širših delavskih množic.

Enotni delavski sedež pri Domiu, kjer na pobudo sindikalnih organizacij poteka že redni pošolski pouk, bi moral služiti v te namene.

Glede na zdravstveno reformo, ki so jo začeli vpeljevati s tem letom, bo treba skrbeti, da bodo pri ustanavljanju krajevnih zdravstvenih centrov politični in sindikalni činitelji upoštevali razporeditev slovenskih vasi in rajonov in pri tem zahtevati namestitvev slovenskih ljudi.

Že ta bežni in čeprav nepoglobljeni

pregled problemov nam daje jasno sliko o obširni tematiki, s katero se bo morala spoprijeti slovenska Delovna zveza, katere naloga bo uveljavitev slovenščine v vseh sindikalnih izvoljenih organih, na terenskem sindikalnem delovanju in na tovarniških in javnih zborovanjih.

Na to nalogo se morajo naši delovni ljudje resno in temeljito pripraviti, da bo končno tudi na tem življenjsko pomembnem področju uza-
konjena pravica do rabe našega materinega jezika.

Boris Gombač

---

smipesmipesmip

VLADIMIR KOS, Tokio

ZVEZDE V KRISTALNIH SVETILKAH

Moram zapeti še to o jesenskih nočeh:
zvezde v kristalnih svetilkah brlé na poteh;
da se časi v prostorih na veke ne izgubijo,
da človeku oči od skrivnostnega ne bolijo.
Včasih pa mesec vzplamti od oranžnih željá
z našega griča odide v meglenost neba.
Toda zvezdice tlijo naprej, za srce modrosti.
Saj se mesec spet vrne s samotnih meja prostosti.

ŠOPEK SVEŽIH NARCIS

Šopek prvih narcis v bolnici
v Kóbe ob morju
z vonjem svobode.
Koga čakaš pri oknu, deklé?

»Smej se!« rekli so ti,
»Pesem je dihanje bitja.
Stegni po svetu blede prste,
tako da bo tvoj!«

V zlate čaše narcis
padejo kaplje krvave.
Z ladje njegove pade sidro
za mrtvo deklé.

P.S. - Kóbe je največje japonsko pristanišče in priljubljeno naselje tujcev na Japonskem. Na sončnih pobočjih nad morjem je dosti bolnic. Narcise cveto na Japonskem že marca.

MAVRIČNO JUTRO SEDMEGA MARCA

Najprej bilà je noč
z očmi zelenih svetiljk,
potem je v oranže zorela
noč nebeške prsti
na safirnatem vrtu.

Gole roké dreves
se dvignejo k biserom,
žarečim na mrežah obzorij.
Slavček pesem začne,
ker so okna iz kroma.

V moje se strune
ujela čista je luč,
ker dala se jim je ujeti,
božje misli smehljaj,
da pogumen jo vzljubim.

P.S. - 7. marec je v starem koledarju tudi praznik sv. Tomaža Akvinskega. Japonski slavčki začno peti ob zori, kakor hitro neha zimski mraz.

Dušan Černe se je tiho poslovil

Dušan Černe v družbi »večnega popotnika«
prof. Andreja Kobala, pisatelja spominov

Zapustil nas je na veliko soboto. Ves velikočni teden smo trepetali zanj, ko se je najprej v goriški, nato pa v videmski bolnišnici boril za življenje. Up in strah sta nihala s spodbudnimi in brezupnimi vestmi, dokler ni prišlo tisto zadnje, žalostno sporočilo. In ko smo se še enkrat poslovili od njega na pogrebu, kot jih Gorica ne vidi veliko, si je marsikdo v svoji intimni govorici dejal: zdaj pa smo zelo osamljeni.

Dušan je bil človek, s katerim je bilo lahko in lepo biti prijatelj. Bil je prijazen, gostoljuben, dobrega srca, obziren, razumevajoč in prijeten družabnik. Pogovori z njim so bili bogati: zaradi njegove humanosti, navdušenja za vse lepo in pravično, zaradi velikega znanja ter poznavanja ljudi in dogodkov, predvsem pa zaradi njegove prvinske naravnosti v poštenje. Bil je načeln brez nestrpnosti, kot je znal biti sveto razsrien brez sovraštva. Izžareval je prirojeno plemenitost ter se je vidno veselil vsega konstruktivnega. Ko je bilo treba pomagati človeku ali ideji, je to naredil z gosposko širino in hkrati diskretno. Njegovo zadnjo gmotno podporo za važno stvar so spremljale besede: »Če boste radi, kar še pridite.«

Izredno rad je imel veselo in duhovito družbo, kjer so se kresale domisljice in kjer je zabava odsevala neko duhovno zdravje. Tudi v tem je bil za to, čemur pravimo stil. Zato je zlasti odklanjal zafrkantska omizja: tudi zato, ker je v tem videl odraz tuje mentalitete, nevarne prijateljskim vezem na širši ravni zamejske skupnosti.

Na oddelku slovenskih radijskih poročil v Trstu je bil idealen kolega. Diskretno je znal opozoriti na napako, vedno je bil pripravljen za

nomoč in usluge. Po nemem dogovoru je veljal za prijateljskega razsodnika, če je v našem živčnem poklicu prišlo kdaj do trenja. Pri delu je bil natančen, in jasno je bilo, kako se čuti v službi slovenske javnosti.

S smrtjo Dušana Černeta pa smo izgubili ne le dragega prijatelja in plemenitega človeka, marveč tudi velikega Slovenca. Bil je z vsemi silami uma in srca za pravice in dobrobit slovenskega naroda kot celote, njegove manjšinske skupnosti pa še posebej. Tak je bil kot študent pred vojno v Gorici, Ljubljani in Beogradu, tak v medvojnem demokratičnem odporiškem gibanju, v smrtni sobi talcev in v koncentracijskem taborišču Gonars, tak v vseh plodnih povojnih letih na Goriškem in Trzaskem. Tu je bil soustanovitelj Slovenske skupnosti in prvi glasnik načela, da moramo nastopati kot subjekt. Vključevanje v neslovenske stranke je označeval za eno najusodnejših napak v povojnem slovenskem zamejskem življenju. Kljub človeški tolerantnosti ni imel opravičila za poigravanje tam, kjer ni dopusten odstop od premočrtnosti, moške besede in koristi za skupnost.

Njegovo stališče je vedno bilo, naj bi razumno slovensko jedro s sprejemljivim pristopom pomagalo svoji periferiji. Saj je Slovenijo kot narodno-duhovno telo pojmoval kot nekaj nedeljivega in si je zanj vedno želel, da bi bila v čim večji meri deležna razcveta v slogi, miru in svobodi.

Tako smo prijatelji poznali in razumeli Dušana Černeta. Tak bo tudi živel dalje v našem spominu.

Saša Martelanc

DUNAJSKA RAZSTAVA PREPOVEDANEGA RUSKEGA SLIKARSTVA

Po daljšem času je Dunaj spet doživel pravo likovno senzacijo. Dunajska slikarska in kiparska institucija KÜNSTLERHAUS je med 22. februarjem in 2. marcem priredila razstavo sovjetske neuradne, bojkotirane ali pa celo preganjane slikarske umetnosti. Pred nekaj dnevi je namreč moral Aleksander Glezer, leta 1934 v Tiflisu rojeni poznejši petrolejski inženir, prisilno zapustiti Sovjetsko zvezo. Političnim oblastem je namreč postal neprijeten, saj je organiziral več takoj prepovedanih razstav nekonformistične umetnosti. Decembra 1974 so varnostni organi preiskali moskovsko stanovanje in mu zaplenili večje število slik. Kmalu nato so ga aretirali in zaprli. Končno so mu dovolili, da zapusti Sovjetsko zvezo. Z ženo in sinom — in z osemdesetimi zanimivimi, v Sovjetski zvezi prepovedanimi slikami, je tako sredi februarja dopotoval na Dunaj. Novi predsednik dunajskega Künstlerhausa

Hans Mayr se je takoj odločil, da improvizirajo razstavo teh na zahodu še nikoli videlih slik.

V zadnjem času se v Sovjetski zvezi množijo znaki slikarskega nekonformističnega upora. Eden odločilnejših primerov novega slikarskega utripanja je bila razstava na velikem polju v moskovskem obrobnem okraju Belajevo-Bogorodski 15. septembra lansko leto. Vendar so oblasti razstavo z buldožerji, tovornjaki in državnimi organi v civilu uničili, gledajoče občinstvo pa razgnali. Po besedah Aleksandra Glezerja in Viktorja Tupicina pa so nastopi teh svobodnih umetnikov, žal, rodili več neprijetnih posledic. Tri umetnike so zaprli v umobolnico, dva poslali v vojsko, medtem ko se je pet slikarjev moralo zagovarjati pred varnostnimi organi.

Razstava na Dunaju je takoj pritegnila širšo pozornost občinstva. Že prvi dan so zabeležili obisk šestdesetih kritikov najrazličnejših svetov-

Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji, ki ga je vodil do nedavnega Valentin Polanšek, je 17. novembra 1974 na nujni in izredni seji v Celovcu razpravljalo o nekaterih nerazčiščenih problemih, ki zastrupljajo koroško kulturno ozračje. Pisatelji, med njimi Florijan Lipuš, Janko Messner, Milka Hartman in dr. Metod Turnšek, se niso dotaknili le težkega stanja slovenske narodne manjšine v deželi, temveč so predvsem opozorili na celotno slovensko kulturno življenje zastrupljajoči kompetenčni spor med tajnikom Slovenske prosvetne zveze Andrejem Kokotom na eni in Društvom slovenskih pisateljev v Avstriji na drugi strani. Koroški slovenski pisatelji so ugotovili, da vedenje Andreja Kokota nasprotuje interesom slovenske koroške kulture. Andrej Kokot zato niti v Ljubljani in niti v Celovcu ne more nastopati kot predstavnik slovenskih koroških kulturnih delavcev, kot to dela doslej.

Člani Društva slovenskih pisateljev na Koroškem, ki združujejo praktično vse koroške pisatelje — razen Andreja Kokota, so sklenili, da se bodo odločno uprli vsakršnemu nenaprošenemu uradni zastopstvu, ki ga opravlja, ne da bi za to dobil kakršnokoli poo-

Važna delovna seja

blastilo, prav Andrej Kokot. V zadnjem času zato slovenski koroški pisatelji niso mogli več sodelovati v literarni oddaji slovenskega ljubljanskega radija, kjer se je poleg Valentina Polanška kot edini predstavnik v Avstriji delujočih slovenskih pisateljev oglasil le Andrej Kokot. Prav tako slovenski koroški pisatelji protestirajo proti izkrivljenemu poročanju ljubljanske televizije o problemih slovenske in nemške kulture na Koroškem, ki je brez vednosti in posvetovanja s slovenskimi koroškimi pisatelji, a z vednostjo Andreja Kokota, ki je v oddaji širil neresnične vesti, že aprila v Kulturnih diagonalah cenzurirala svobodno misel slovenskih naprednih in demokratičnih pisateljev v Avstriji. Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji je na svoji izredni seji še enkrat poudarilo, da zavrača članstvo nekdanjega avstrijskega generalnega konzula v Ljubljani dr. Riesenfelda v slovenskem PEN-klubu kot v sedanjem kritičnem trenutku neumestno. Nekakšna opravičila slovenskega PEN-kluba z Miro Miheli-

Dunajski parlament

nih kulturnih organov, med katerimi so nekateri prišli celo iz Braziliije, Arabije in drugih dežel.

Na razstavi je zastopanih dvaindvajset umetnikov z okoli osemdesetimi slikami in s skulpturami. Seveda bo tisti, ki misli, da bo na razstavi doživel utrip naj sodobnejše, progresivne moderne umetnosti precej razočaran. Slike kažejo malo znakov tistega revolucionarnega modernizma, ki so ga zrcalile v dvajsetih letih slike Malevica, Kandinskega, Tatlina ali pa Lisickega. Več je surrealističnih in fantastičnih nastavkov in nekakšnih kolažnih dekoracij. Predvsem je vidno, da ne gre toliko za abstraktno slikarstvo, temveč za povedno, večinoma izpovedano slikarstvo z religiozno-filozofskim navdihom. Prevladujejo temne, mračne barve, barve osamljenih, nedo-

stopnih in neosvojljivih cerkva. Nekateri umetniki se naslanjajo na tradicijo pravoslavnih ikon, drugi na simbolistične in impresionistične dosežke.

Poseben vtis nareda agresivne *Rdeče glave* Olega Zelkova iz Moskve, medtem ko je Edvard Zelenin iz Vladimira pravi jezni mladenič z erotično-uporniškimi motivi modernih deklet in zrelih jabolk. Oskar Rabin iz Moskve razstavlja grozljivo *Srajco* iz človeške kože, primer teroriziranega, mučenega človeka. Dmitri Plavinski se opira na srednjeveška religiozna izročila in v svoje likovne izpovedi montira elemente starih knjig in verskih simbolov, medtem ko tudi Jakob Vinkovecki iz Leningrada razstavlja religiozne kompozicije. Vladimir Njemuhin kaže montažne matematično-simbolistične igre s kartami, medtem ko Lidija Masterkova prikazuje *Črne montaže*. Nihilistično revolto odsevajo dela Jurija Sarkiha *Leningradska kanalizacija* z montažami različnih sestavnih delov in napisov leningradskih mestnih kanalov, medtem ko plastika iz starih kož in vreč Avtandila Varazija *Bikova glava* na pretresljiv način simbolično opominja in svari. Ne manjka niti kompozicija znanege kiparja Ernesta Neizvesnija.

Na splošno nam razstava ne nudi v tehničnem oziru ničesar novega k našemu slikarskemu trenutku. Prej učinkuje konservativno zastarelo. Pomembna pa je kot učinkovit METAFIZIČEN protest, podobno kot podtalna ruska literatura, kot viden očiščevalni faktor sredi uradno nivelizirane sovjetske kulture.

Društva slovenskih pisateljev v Avstriji

čevo ne zadoščajo, da bi oprala neprijetni nespo-razum. Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji pa mora tu spet opozoriti na takorekoč protin-rodno igro Andreja Kokota, ki se je oportuni-istično postavil na stran nekvalitetne politike lju-ubljskega PEN-kluba in kljub ogorčenim prote-ptom koroških kulturnih delavcev konzulu Rie-senfeldu celo čestital. Če bo Andrej Kokot v Ljubljani, Celovcu in drugod še naprej nastopal v »imenu slovenskih koroških pisateljev«, bo Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji podvze-lo proti temu delovanju najodločnejše mere.

Na izredni seji je Društvo slovenskih pisate-ljev v Avstriji sklenilo, da sprejme med člane du-hovniškega pisatelja Krista Srienca in sočnega ljudskega pripovednika Črčaja. Janko Messner, tajnik društva, pa bo pri SR Sloveniji posređoval v tem smislu, da bi tam poskrbeli za kaka na-gradna in moralna priznanja zaslužnim sloven-skim koroškim ustvarjalcem, zlasti starejšim Kuchlingu, Turnšku in Milki Hartmanovi, ki jih

»Kärntner Schriftstellerverband« nikoli ne bo na-gradil za njihovo narodnoprebudno in vzpodbud-no literaturo.

Tajnik društva je poročal o bližnjem seminar-ju za literarne ustvarjalce, za katerega je Dežel-na vlada voljna dati manjšo subvencijo. V božič-nih počitnicah bo društvo povabilo na predava-nja tri univerzitetne profesorje. Kulturni klub na Jesenicah pripravlja antologijo sodobne koro-ške slovenske literature. Za to delo so slovenski koroški besedni ustvarjalci pobudnikom izdaje hvaležni, vendar žele, da antologija objektivno prikazuje trenutno slovensko leposlovno ustvar-jalnost na Koroškem.

Na koncu so zbrani koroški slovenski pisate-lji pozvali predsednika društva Polanška, naj čimprej skliče sestanek vseh koroških slovenskih strokovnih in političnih kulturnih organizacij, na katerem morajo navzoči funkcionarji zavzeti stališče do sedanje dejavnosti Andreja Kokota in začrtati ukrepe.

BOŽJI AKADEMIK

In honorem F. S. Finžgar

*Z NAJVIŠJE točke
se najlaže
braniš.*

*V SREDIŠČU si
samó
NAJBOLJ svoboden*

**MOLK IZ SIPIN,
IN VETROV**

Motto: Ne morem biti jetnik
Moje srcé je iz željá
in lúči (J. Udovič)

*KRI in ZEMLJA
Nebá izbrisane
sence
v lok zelenih
pini.*

*Temna obala
koralov
Sinji otoki
prepada*

*MOLK iz sipin
in VETROV...*

VOJVODA

Ob knežjem kamnu, KARANTANSKE SLIKE,
— ob obletnici kmečkih puntov

*Svobodni hrabri knez koroške
zemlje
PRAVICO TERJAJO kmetje za
sebe:*

*do diha sreče
do gozdov in polja*

*In do otrok
POKONČNEGA rodú*

*In ti boš branil VSE
pred VSAKO zlobo*

*Napade boš z ognjenim
mečem — strl!*

mipesmipesmipesm

POSLEDNJE VOLILO

In memoriam Robert Kennedy

*Med vas se vračal
bom s pateno
ŽRTVE.*

*V ciborju
med vseh enajst
OTROK.*

POD KRIŽEM

Za +MP

*Moja prijateljica
je jokala.
Moja sestra
Moja duša je ihtela.*

*Moja velika
in moja svetla
MLADOST.*

*Moja prijateljica
je jokala.
Ponosna v junaštvu
MARIJE.*

ZAHVALNA

(Sedmina)

*Na isti mizi
kjer smo jedli
kruh*

*kjer govorili smo —
v večeru zvezde*

*kjer peli smo
na vseh razpotjih
HIMNE*

*Na isti mizi
kjer smo sloneli
v smeh. In žar
VEČERA.*

*Kjer smo razpenjali
sanjske šotore.
Kjer smo goreli
v zelenilo jutra.*

*Smo jedli DANES
tvoj KRUH. In
tvoj MIR.*

SREDI VRTA

*Sredi vrta je
gram VRTNIC*

*Rdečih in zlatih
od MUKE:*

*Gospodova kri
je na
njem.*

*Sredi srcá je
bela. TIŠINA*

*škrlatnega
vina*

*SPOZNANJA
Dobra od Tvojih
ie rok.*

ASIŠKI TEDEN

Za Roger Garaudyja

*KVAS zêmlje
se
pod silo zêmlje
umakne*

*v geto nebes
in večnosti.*

ŠESTI KOROŠKI DNEVI V CELOVCU

Gospa sveta na Koroškem - naša božja pot

Obe osrednji slovenski koroški politični in kulturni organizaciji sta v času od 27. do 29. decembra 1974 priredili v De'ovski zbornici v Celovcu »6. koroške kulturne dni«.

Ta manifestacija žive slovenske kulturne in znanstvene misli se je v zadnjih letih razrasla v pomemben kulturnopolitičen dogodek. Letos so predavatelj iz Slovenije in Avstrije v plenarnih predavanjih in v posameznih sekcijah obravnavali narodnostna, pravna, gospodarska in zgodovinska vprašanja. Med predavatelji so precej pozornosti zaradi zanimivih in jasnih tez povzročili med drugim Tone Zorn z analizo dosedanje kronologije takoimenovanega postavljanja zahteve po ugotavljanju manjšine«. Gorazd Kušej je govoril o pravni zaščiti manjšine v Italiji. Znano je, da si bodo koroški Slovinci postavili svojo kulturno ustanovo, kulturni inštitut, zato so bila zanimiva tozadevna izvajanja Mirana Zwitterja.

Mnogo prahu je vzbudila zaključna diskusija »Kriteriji narodne zavesti«. V obširnem poročilu, ki ga je 29. decembra objavil v celovski »Kleine Zeitung«, označuje Horst Ogris je diskusijo »šokantne igre dinamičnih skupin«. Predvsem sta se prav v tej neposredni in živo prizadeti diskusiji jasno izkristalizirala dva tabora: togi, dogmatični oficijelni predstavniki koroškega narodnega življenja in mlade, odprte, izizvo'acije težeče skupine mlajših koroških slovenskih ljudi. Zanimivo je da so nekateri posamezniki na tej diskusiji izrazili pomisleke, da bi diskvalificirali celotno avstrijsko državo kot sovražno do Slovencev. zakaj, taka je bila obraz ožitev, Slo-

venci so — prav tako kot nemški Avstrijci — eo ipso del avstrijske države.

Drugi pomembni dogodek teh »Koroških kulturnih dni« je bila predstavitev literarne in znanstvene skupine, ki se zbira okoli kulturne revije »Mladje«, ki izhaja v Celovcu. Mladjevci pa se niso predstavili na standardni način, z literarnim večerom, temveč so se prikazali v kulturnem filmu »Včeraj smo razhili klop«, h kateremu je Feliks Bister dodal nekaj tehtnih besed v obeh deželnih jezikih, v nemščini in slovenščini.

Na tej predstavitvi so mladjevci prikazali tudi novo, šestnajsto številko kulturne revije »Mladje«, ki kljub temu, da skoraj ne dobiva rednih finančnih podpor, kontinuirano izhaja dvakrat na leto. Tokrat objavlja »Mladje« med drugim tekste Floriana Lipuša, Horsta Ogrisa, ki je napisal plastično dramsko sliko iz življenja omejenega in zamejenega bivanja v koroški deželi, a tudi pesmi Gustava Januša, Valentina Polanška in tudi nemško pišočega Avstrijca Christiana Wallnerja, ki ga je prevedel Lev Detela. Pavel Zdovc, lektor za slovenski jezik na dunajski univerzi, poroča o dveh novih dijaških glasilih. »Dijaškem glasu« in »Dijaškem zvonu«, ki sta se nedavno pojavila na celovski slovenski gimnaziji. Zanimivi pa so seveda še nekateri drugi aktua ni sestavki. Fadel Mulla Khalil, eden voditeljev kurdskega gibanja, a tudi velik prijatelj Slovencev, poroča o Kurdih »narodu brez države«, medtem ko znani koroški slovenski slikar Valentin Oman objavlja več črno-belih grafik.

Svoj pomen ima tudi pet strani obsegajoče »odprto pismo Mladja Andreju Kokotu«, koroškemu slovenskemu pesniku, ki se je naslonil na uradno politično igro na Koroškem in se umaknil svobodni kreativnosti drugih koroških pisateljev. Znano je, da je novembra Kokota obsodil že izredni zbor Društva slovenskih pisateljev v Avstriji. Predvsem ni zaželeno, da bi Kokot samozvano zastopal mnenje vseh slovenskih koroških pisateljev, ki tako ne bi bilo osebno pisateljsko mnenje, temveč mnenje določenih političnih sil in skupin.

V teh dneh pa je revija »Mladje« podelila tudi »Mladinsko literarno nagrado« nekaterim koroškim slovenskim literarnim začetnikom. Ta nagrada je iz pedagoških in narodnopolitičnih ozirov nadvse koristna. V kratkem bo »Mladje« tudi priredilo tiskovni konferenci na Dunaju in v Celovcu in spet prikazalo kulturni film o slovenskih pisateljih v Avstriji.

V času kulturnih dni je Dom v Tinja, ki je postal pravo kulturno središče koroških Slovencev, izdal novo publikacijo o narodnostnih problemih koroških Slovencev. V tem domu Katoliške prosvete so 23. marca 1975 razpravljali slovenski in nemški avstrijski pisatelji o »Sodobni slovenski koroški književnosti — doprinosu k avstrijski kulturi«.

29. decembra so prireditelji kulturnih dni organizirali izlet po nekaterih znamenitih krajih v južnem delu Koroške.

Na splošno moramo reči, da so »6. koroški kulturni dnevi« primerno in živo odjeknili v deželnem duhovnem življenju.

Naše

slovenske matere

---

za sodobne žene
in dekleta

Materi je veljal že od najstarejših časov in pri vseh narodih nekakšen kult. Tudi v delih slovenskih pisateljev je bila mati vselej deležna največjega spoštovanja in ljubezni. Pri Ivanu Cankarju je bila mati celo povzdignjena v mučnico, ki je bila zmožna naravnost svetniškega žrtvovanja.

Moderen Slovenec danes ne govori v takšnem slogu o današnji slovenski materi. Današnja mati ne nosi več kmečke rute in staromodnega dolgega krila; zna se že okusno obleči, šofirati avto, morda celo hodi v službo. A če pogledamo globlje, je resnica ta, da tudi danes žena ob še tako dobrem možu mora še zmérjati podpirati pet hišnih vogalov: kaj šele, če mož ni vreden svojega imena. Četudi danes ženi in materi ne rečemo več mučenica ali svetnica, ona tudi danes še žrtvuje za svojo družino svoj čas, svoje živce, svojo mladost in morda celo svoje zdravje. Skratka, prav tako izgoreva za svojo družino kakor njena kmečka prednica. Vendar je moderna žena svoji okolici in svojim otrokom dolžna še nekaj več: da je zmerom okusno oblečena in urejena, da je seznanjena s političnim in gospodarskim dogajanjem v svetu in da ima morda tudi diplomo v žepu. Tako ženo in mater zahteva današnji svet. To prav gotovo ne olajšuje njenega poslanstva in jo samò še dodatno obremenjuje. Naj je namreč današnje življenje še tako modernizirano, naj stojijo v naših stanovanjih vsi mogoči stroji, nikoli ne bo stroja, ki bi stregel bolnemu otroku, ki bi potolažil potlačenega moža, ki bi znal ustvariti v hiši svetlobo in veselje in pričarati tudi ob skromnih

dohodkih vedno vabljivo dišeče kosilo. Tudi če bodo stroji prali, pomivali in celo likali, noben stroj ne bo nikoli mogel nadomestiti materinega srca. Za malega otroka je čisto vseeno, če ne bo v hiši blagostanja — in v celem stanovanju enega samega stroja, samo da bo v njem mati, da jo bo lahko poklical, se ji stisnil na srce, pojokal ali se poveselil ob njej. Ne lepo stanovanje ne največje udobje ne potolažijo, ne pomirijo in ne osrečijo ne otrok ne moža, če med njimi ni matere in žene, ki zna ljubiti in se žrtvovati brez besed.

Od vseh strojev je važen edino tisti mali, čudežni elektronski aparat, ki nikoli ne odpoje — in ki se imenuje materino srce. Danes mu hočemo dati to priznanje: priznanje materi, še posebej naši slovenski materi, od katere je pravzaprav odvisna naša nadaljnja narodna usoda. Bolj kot od politikov in od umetnikov je usoda slovenstva v zamejstvu odvisna od narodne zavesti naših mater. One bodo pošiljale svoje otroke v slovensko šolo, one bodo brale naš slovenski tisk! One bodo prve dale slovensko knjigo v otrokove roke; in one bodo z otrokom obiskale slovensko prireditelje. Tako malokrat priznamo naši ženi, kar ji gre! Kakšne bi bile naše dvorane in naše cerkve, ko bi izostajale ženske in bi hodili tja samo moški! Že danes naša žena in mati častno izvršuje svoje narodno poslanstvo! Da bi vztrajala v tej svoji pomembni in priznanja vredni vlogi samozavestna in pogumna, to je naša želja ob tem njenem prazniku!

Govor v Finžgarjevem domu. Z.

VITAMINI IN ZDRAVJE

Posebno ko gre na pomlad, začnemo radi tožiti o spomladanski utrujenosti in izčrpanosti, ki ju pripisujemo pomanjkanju vitaminov. Vitamini so organske sestavine, ki jih vsebujejo naravna živila. Zato je pravilna, zdrava in raznovrstna prehrana najboljše preventivno sredstvo proti latentnemu pomanjkanju vitaminov. Vprašanje pa je, če se znamo pravilno hraniti. Poleg tega tobak, vročina pri nekaterih infekcijah ali

nekatera zdravila uničujejo nekatere vitamine. Zato nam zdravnik večkrat predpiše laboratorijsko izdelane vitamine. Seveda pa ne smemo pretiravati. Poglejmo na kratko, kateri so najvažnejši vitamini, kakšno nalogo opravljajo v organizmu, v katerih živilih jih dobimo v večjih količinah in kaj se lahko zgodi, če jih uživamo preveč.

Vitamin A. Ta vitamin varuje kožo in sluz-

Če ste preveč suhi...

nice, izboljšuje vid (posebno v mraku), pospešuje rast in ščiti organizem pred infekcijami. Uporablja se za zdravljenje presuhe ali predebele kože, ekcemov, za zdravljenje očesnih motenj, vnetja sluznic, itd. Če pa ga je preveč, lahko nastanejo hude motnje, slabo počutje in glavobol. Dosti vitamina A vsebuje ribje olje, morske ribe, surovo maslo, smetana, zelena zelenjava, korenje, paradižnik, rumenjaki, jetra in koruza.

Vitamin B. V tej skupini je dosti vitaminov, ki vsi opravljajo pomembne naloge pri presnavljanju živil, bistveno potrebni pa so tudi v živčnem tkivu. Pomanjkanje vitaminov B povzroča nevrotične motnje in slabo presnavljanje sladkorja. Vitamin B1, pomanjkanje katerega povzroča bolezen beri-beri, se nahaja v večjih količinah v kvasu, rženemu kruhu, krompirju, stročnicah in zelenjavi. Na vitaminu B2, važnem za rast in za kožno tkivo, so bogati meso, ribe, jetra, kvas, listnata zelenjava... Zdravnik predpiše vitamin B2 kot sredstvo proti bolečinam, migreni in krčem. Iz skupine vitamina B je važen tudi B12, ki se uporablja pri zdravljenju slabokrvnosti in proti raznim nevralgijam obraza, vratu, išiasu... V večjih količinah ga imajo jetra, ledvice, srce, ribe, rumenjaki, meso in mleko.

Vitamin C. Za mnoge je ta vitamin simbol vseh vitaminov. Zelo je učinkovit v boju proti raznim strupenim snovem in infekcijam, zmanjšuje škodljive posledice tobaka in alkohola. V večjih količinah ga imamo v svežem sadju, predvsem v limonah, pomarančah, ribezu, šipku, v špinaci, zelju, ohrovtu, korenju, paradižniku, papriki, cvetači, krompirju, jetrih in mleku. Preveč vitamina C pa škoduje, človek postane živčen, razburljiv, ne more spati, itd.

Vitamin D. Pomanjkanje tega vitamina povzroča pri otrocih rahitis, pri starejših ljudeh pa postanejo kosti bolj krhke. Važen je torej predvsem za kosti in zobe. Veliko vitamina D je v jetrih, ribah, ribjem olju, rumenjaku, mleku, kvasu, surovem maslu in gobah. Vitamin D se nabira v jetrih in, če ga je preveč, povzroča lahko hude motnje.

Vitamin E. Je manj pomemben, uporabljamo ga za zdravljenje jalovosti. Imamo ga v rastlinskih oljih, surovem maslu, glavnatih solati, paradižniku, korenju, rumenjaku, orehih, soji.

Vitamin K ima zelo pomembno nalogo pri pravilnem strjevanju krvi in preprečuje organske krvavitve. Vsebujejo ga špinata, bitva, zelene pri korenju, ribja moka...

Vitamin P. V to skupino sodijo snovi, ki povečujejo odpornost žilnih sten. Kombinira in dopolnjuje se z vitaminom C.

Vitamin PP uporabljamo pri zdravljenju nekaterih kožnih bolezni ter kot sredstvo proti bolečinam. Toda preobilica tega vitamina povzroča vrtoglavico, bruhanje in drisko. V večjih količinah ga najdemo v gobah, kvasu, stročnicah, mesu, mleku in kruhu.

Če se želite zrediti, morate najprej *na zdravniški pregled*, kajti mršavost je lahko tudi boleznska. Šele ko ste prepričani, da ste zdravi, pričnite — jesti!

• Najpomembnejši dejavnik pri mršavosti so *slabi živci*. Poskusite najprej nje pozdraviti! Mnogo spite, naj manj 8 do 10 ur dnevno!

• Pred večerjo ali spanjem *se sprehajajte* pol ure! Po sleherni večerji popijte pol litra *piva*, ker vsebuje hmelj in kalorije, ki pomirjevalno vplivajo na živce in pospešujejo rejenje.

• Spremenite način prehrane! *Jejte najmanj šestkrat na dan*; vaš želodec mora biti vedno poln! Jejte, kar vam srce poželi!

• *Omake*, ki jih boste uživali, naj bodo zg'ed kuharske umetnosti, zrezki panirani, meso mastno. Jejte banane, hruške, grozdje, kompot s sadko smetano, torte, pecivo s kremami in čokolado!

• Nikarte pa uživati premočne kave, čaja in žganih pijač in nikotina!

Drobni nasveti

• *Duh*, ki ga širi prekipela hrana, se prav hitro razširi v vse stanovanjske prostore. To lahko preprečite na ta način, da z nožem takoj postrgate s štedilnika prekipelo tekočino, potem pa ga posušite z mešanico kisa in soli.

• Če vam je meso *rahlo zadišalo*, potem ga za deset minut potopite v slabo raztopino precejenega kamiličnega čaja. Po tem ga dobro operite v hladni vodi.

• *Oster duh po znoju* lahko odpravite na naslednji način: vlažno telo zdrgnite s sodo bikarbono, nato pa ga splaknite s hladno vodo.

• *Vodne madeže* iz svile ali umetne svile odpravimo samo, če vso tkanino namočimo v vodo. Vodne madeže na parketu premažemo z lanenim oljem ali rumenim voskom.

• *Jeklene nože*, ki so postali lisasti od sadja, zdrgnemo z lesenim pepelom. Če so nastali madeži zelenega volka, jih zdrgnemo s kisovo ali salmiakovo vodo.

• *Ploščice tlaka* v kuhinji ali kopalnici ribamo z milnico in najfinejšim peskom oz. finim praškom za posodo.

• *Umazanih žarnic* ne umivamo z vodo. Previdno zdrgnemo žarnico s krpo, lahko namočeno v salmiaku ali špiritu.

• *Kristalni predmeti* se spet lepo svetijo, če jih oplaknemo z razredčeno pravilno vodo.

• *Pokromane predmete* čistimo s toplo vodo in nato obrišemo z mehko krpo. Krom ne oksidira.

ZAMEJSKA IN ZDOMSKA LITERATURA (nadaljevanje)

KOROŠKA

Andrej Kokot

Koroški pesnik Andrej Kokot je izdal pri Založbi Drava, Celovec-Borovlje, novo pesniško zbirko *ONEMELO JUTRO* (Celovec 1974, str. 80). To je že njegova peta pesniška knjiga in pred njo so izšle: *Zem ja molči*, *Ura vesti*, *Pesniški list in Čujte*, *zvonovi pojo* (o njih glej *Mladiko* 1973, str. 119-121).

V Onemelem jutru je 27 pesmi, ki so razvrščene v pet ciklov in ti imajo za naslove verze iz značilnejših pesmi. V prejšnjih zbirkah je bil Kokot izrazit glasnik koroške bolečine, zatiranja in trpljenja, ki ga povzroča večstoletno preganjanje in nazadnje podiranje slovenskih napisov in vsega, kar je slovenskega. Tudi ta zbirka je odmev vsega tega in ponovno dokazuje, da pesnik narodne manjšine, katero skuša večji narod asimilirati, ne more biti drugega kot glasnik narodove bolečine, istočasno pa buditelj narodne zavesti. Njegovo osebno življenje je nujno tako povezano z življenjem sorojakov, da se osebni problemi izenačijo s splošnimi, da je osebna izpoved istočasno splošna. Zato bi morali tako poezijo presojati z drugačnimi merili in ceniti tudi to, kar je splošnonarodno, ne pa iskati samo izrazito osebne note in izpovedi. Kakor je nekoč Simon Gregorčič pel o vsem, kar je tedaj slovenski narod mislil, čutil in trpel, tako delajo sedaj koroški pesniki in pisatelji. Ker so glasniki svojega ljudstva, ki nima niti osnovnih šol v svojem jeziku, morajo peti tako, da jih to ljudstvo razume in bere, zato se seveda ne morejo spuščati v tisti modernizem in eksperimentiranje, ki sta tako priljubljena v osrednji Sloveniji in tudi v Trstu.

V novi zbirki poje Kokot najprej o neodmevnosti na Koroškem. Še enkrat bo s steptano zavestjo »zatulil v krivično stran«. Še enkrat bo prosil za glas in čakal na odmev. V njegovih besedah je »topelost trudnih bitk«. Naj znova razbije »svoj jezik ob čereh brezbratstva«? Obsodba je padla in pesnikov »lepi svet dobiva črno podobo«. Jezik je onemel, pesnikova beseda »je obležala ob zidu sovraštva«. Beseda se umika, samo v krvi je »dom niene nepremagljive zvestobe«.

V drugem ciklu je podoba koroškega življenja še temnejša. Ponoči hodimo brez luči in »mi pa hlepimo po fatamorgani«. Noč vabi v svojo skrivnost, toda kdo naj ji verjame. Lahko bi še kaj napravili, »a v naših očeh je mrak«. »Volja je mlada, / vdano čaka, / da krivični pastirji / spregledajo svojo brezbriznost«.

V tretjem ciklu pravi, da hočejo vrane samo črne vrane, drugim izkljujejo oči. Preveč je spokojno, rad bi razbil

tišino, toda »o, groza — saj nisem več zver«. Otroci se igrajo na krtini, »le kam naj mi zarijemo nohte, / da bi dočakali čas, ki šepa za nami«. Človeka je spoznal do dna in ugotovil, da v njem ni »poti naprej«.

V četrtem ciklu je danes to, jutri ono, rad pa bi bil človek. V njem »zlata dejanja brste«. Ljubezen blaži trpljenje in tudi noč je ob njej brez moči. Tudi po zidu sovraštva »kaplje ljubezni polzijo«.

V zadnjem ciklu so tri pesmi iz narave, ki nekoliko poživljajo prejšnjo mračno podobo. Vendar tudi v teh ni prave odrešitve, kakor poje v zadnji pesmi z naslovom *Brezbriznost*: »Sonce roso prižiga. / Netopir se v temno zavetje umika. / Čas izmene je. K vstajenju budi. / Kdo je na vrsti? // Vesoljni čas se ne meni za to.«

Kokotova zbirka *Onemelo jutro* je topla in doživeta, iz vsake pesmi čutimo pesnikovo prizadetost, skrb, duševno bolečino, bratsko ljubezen v razbratenem svetu. Kakor pa je pristna vsebina, tako je žlahten tudi jezik. Ne išče izumetničenih primer in podob, ampak uporablja izbrano vsakdanjo govorico, kakor bi povezal šopek poljskih cvetic in ga postavil na praznično pogrnjeno mizo v stari kmečki hiši. Knjigo je lepo slikarsko opremil avtor sam.

Lev Detela

Lev Detela živi sicer pri Dunaju, vendar je tesno povezan s Koroško. Doslej je izdal osem knjižic pesmi, proze in dramatike (o njih glej *Mladiko*, 1969, 38-39; 1974, 36-37). Leta 1973 je izšla v Avstraliji njegova deveta knjižica, ki prinaša pesmi pod naslovom *LEGENDE O VRVODCIH IN MESEČNIKIH*. Izšla je v izdanju The Lawing private press, Canberra, kot drugi zvezek zbirke *Pesniška uresničevanja*. Detelove pesmi so tretja slovenska knjiga, ki je izšla v Avstraliji (prvi dve sta pesniški zbirki izseljenca Humberta Pribca iz Koprščine).

V knjižici, ki šteje 40 strani, je 20 pesmi o vrvohodcih in mesečnikih. Že »stare knjige skrivajo slike mesečnikov in vrvohodcev«, pisatelj pa opeva najrazličnejše mesečnike in vrvohodce, od škofov in kraljev do vojakov in mizarjev. Povsod so, v najrazličnejših oblikah. »Veliki cirkus sveta / je raj za vrvohodce neba.« Iz teh verzov bi se dalo sklepati, da je ves svet cirkus, v katerem nastopamo vsi kot vrvohodci in mesečniki. Vendar je vsebina posameznih pesmi neoprijemljiva, hermetično nadrealistična, čutiti pa je nekako nasprotje med posameznikom in svetom, grozo pred življenjem in iskanje rešitve v samem sebi in v odmaknjenosti od sveta. V *Svari u* npr. pravi: »Ne zapusti hiše, ostani doma, / zunaj ti porinejo nož do srca. / Noč ni za tebe, ostani na varnem, /

in svet prepusti blaznežem in grobarjem. / Slišiš, veter zavija skozi temino, / mesečnik in vrvohodec potujeta na sedmino.«

Posamezne primere so pogosto izvirne, verzi dolaj in skoraj vedno rimani. Knjigo je ilustriral Bert Pribac s srednjeveškimi figurami.

Leta 1974 je izšla v redni knjižni zbirki Družbe sv. Mohorja v Celovcu Dételova povest MARIJIN MOJSTER, s podnaslovom Sporočilo o slikarju iz starih časov (100 strani). To je povest o preprostem vaškem slikarju, ki je upodabljal Marije v modri barvi, češ » to je svet iz raja«. Nekoč pa je naslikal podobo z več prizori, kako so tri grofične utošile v razburkanem jezeru in kako je oče sezidal na krajih, kjer je našel njihova trupla, tri cerkvice. Slika je bila tako nova, da so slikarja zaprli, češ da je v zvezi s hudičem. Bil je srednji vek, verovali so v čarovnice, in ker mu niso mogli dokazati krivde, so ga obsodili na »božjo sodbo«: zvezanega so vrgli v deročo reko, iz katere pa se je srečno rešil in nadaljeval s slikanjem modrih Marij.

Avtor pravi v Spretni besedi, da je sušal napisati izmišljeni roman o mojstru iz starih časov, ki ni živel ali

pa še vedno živi: »Skušal sem torej prikazati mojstra v njegovem delu, v njegovem upanju in trpjenju, v njegovih težavah, nerazumljenosti, v njegovi stiski sredi nerazumevajoče družbe. Tisto, kar sem napisal o Marijinem slikarju, je pravzaprav beseda o umetnosti včeraj, danes in jutri. Marijin mojster ni umrl. Še vedno živi.«

Povest je zelo preprosta, pripoveduje jo mojster v prvi osebi, vendar pa je v njej dobro podano mojstrov doživljanje umetnosti, navdih med slikanjem, upanje in strah pred neuspehom. Dobro so tudi podane srednjeveške razmere z nasilnimi graščaki, robotimi grajskimi hlapci in praznoverno gospodo. Nekoliko nenavaden je mojster sam, saj se mu neprestano prikazuje Marija in ga vzpodbuja k delu, v zaporu pa mu obljublja pomoč in tudi njegove zadnje besede so naivno verne: »Tudi sam šumim skozi dan kot zelena voda in obdajajo me Marijini modri pajčolani in sam Bog mi, ubogemu slikarju, pomaga iz stisk, ko tako plovem čez vodovje življenja.«

Slog je prilagojen srednjeveški miselnosti, zgodba o mesarjih (str. 26-28) spominja na Janeza Svetokriškega. Ob slikarju nekoliko zaživi le še njegova žena, vsi drugi ljudje so le okvir.

(dalje)

kotiček socialnikotiček soci

ZDRAVNIŠKA OSKRBA ZA KMETOVALCE

S prvim januarjem 1975 je stopil v veljavo zakon, s katerim imajo vsi državljani pravico bolniške oskrbe. Stroške za to plačuje ministrstvo za zdravstvo, vsaka dežela pa mora plačati svoj delež. Dežela Furlanija - Julijska krajina je v zvezi s tem že izdelala in odobrila zakon, to pomeni, da s 1. januarjem 1975 plačuje bolniško oskrbo dežela in ne več kmečka pokrajinsko bolniška blagajna. S tem v zvezi je treba vedeti, da bolnik, ko je sprejet v bolnišnico, ne more več zahtevati privatno sobo in druge ugodnosti, ki jih je lahko prej zaprosil: kdor hoče drugačno postrežbo, mora sam plačati po ceni, ki jo določa dežela. Druga novost je, da z novim zakonom odpade rok za bolniško oskrbo. Vsak bolnik se lahko zdravi v bolnišnici, dokler bo to potrebno za njegovo zdravje. Sprejet je v bolnišnico je enostavno: za kmetovalce — aktivne člane je dovolj da predložijo svojo zdravniško izka-

znico C.D. - 4; če so upokojeanci po izkaznico C.D. pens 2. Če je kdo trenutno brez zdravniškega zavarovanja, lahko zaprosi pri deželi za vpis v seznam in plača prispevek (približno 60.000 lir). To mu zadoštuje za bolniško oskrbo brez drugega plačila.

Za sprejem v bolnišnico določo dežurni zdravniki. V primeru nujnosti je sprejem obvezen v vsakem primeru. Vsi tisti, ki se želijo zdraviti v privatnih zdraviliščih, ki imajo konvencijo s Kmečko pokrajinsko bolniško blagajno, morajo imeti poleg zgoraj navedene bolniške izkaznice tudi pooblastilo zdravnika ki jih zdravi ali pa pokrajinskega zdravnika, razen če sprejem ni nujen.

V primeru nujnosti pa bolnišnica ali zdravilišče samo obvesti pokrajinskega zdravnika. Dežela po navadi plačuje zdravniško oskrbo neposredno za vse tiste, ki imajo to pravico; je pa določena tudi posredna oskrba za tiste, ki se zdravijo v privatnih klinikah brez konvencije. V tem primeru bo bolnik sam plačal zdravljenje, nato mu bo dežela

izplačala to, kar bi morala plačati za njegovo zdravljenje v konvenciji.

NEZGODE PRI KMEČKEM DELU

Vsako leto se veliko kmetovalcev ponesreči pri uporabi kmečkih strojev. Od teh jih le 10 odst. prijavi nesrečo na patronat, da jim pomaga pri zdravniški oskrbi, izplačanju dnevnice ali celo pokojnine (v primeru večjih poškodb). Ostali pa menijo, da so s prijavo nesreče zdravniku opravili svojo dolžnost, kar pa ni res.

Navajamo štiri pravila, po katerih se mora vsak kmetovalec ravnati v primeru nesreče:

1. poškodovanec mora takoj po nesreči k zdravniku ali na reševalno postajo in zahtevati, da prijavo dostavi na zavarovalnico I.N.A.I.L.
2. ohraniti mora vsa zdravniška potrdila;
3. obrniti se mora na svoj Patronat;
4. nikakor ne sme zaupati neodgovornim osebam, ampak se mora zanesti na specializirano osebje patronata, ki bo skrbelo za najboljše rešitev.

EDVARD ŽERJAL

RIŽARNA — SPOMENIK

Ob prisotnosti oblasti in najvišjega poglavarja države, predsednika republike Leoneja, so v četrtek, 24. aprila odprli muzej spomenik v tržaški Rižarni, kjer so v zadnjih letih vojne premnogi Slovenci, Hrvati in Italijani izgubili svoje življenje in izginili v krematorijski peči. Ob tej priložnosti je predsednika republike nagovoril v slovenščini Drago Skrinjar, eden izmed redkih preživelih iz tega edinega uničevalnega taborišča v Italiji. Kar nas kot kristiane moti pri vsem tem je pa dejstvo, da so vsi verski obredi bili opravljani samo v italijanščini in ne tudi v slovenščini, čeprav so za druge veroizpovedi opravili obrede v narodnem jeziku. Tudi ni bil na to slovesnost povabljen noben slovenski pevski zbor.

»MOŠKI ZBORI« UBALDA VRABCA

Konec aprila je v Trstu izšla v samozaložbi nova zbirka skladb z naslovom »Moški zbori« skladatelja Ubalda Vrabca.

Na večeru DSI je prof. Vrabec zelo zanimivo govoril o Vidalijevem dnevniku

»DIE FURCHE« O NAS

Dunajski katoliški tednik »Die Furche« objavlja občasno zelo dobre članke o stanju slovenske cerkve v zamejstvu, ki jih piše Mario Čok. Ena zadnjih števil pa je prinesla tudi nepodpisan informativen članek

o ustrahovanju tistih Slovencev, ki so omogočili izid knjige »Edvard Kocbek, pričevalec našega časa«.

NAGRADA »VSTAJENJE«

Letošnji nagrajenec skladatelj Ubald Vrabec, ki je prejel nagrado Vstajenje za zbirko skladb »Ljudske nabožne« in za mašo št. 5 — obe deli je lani izdala Zveza cerkvenih pevskih zborov na Tržaškem — je zaradi nesoglasij v razsodišču, ki so prišla po nepotrebnem v javnost, vnil nagrado razsodišču.

KIDRIČEVI NAGRAJENCI

Letošnji Kidričevi nagrajenci so prof. dr. Robert Blinc, prof. dr. Franjo Kočvar, dr. Rudolf Pipan, prof. dr. Milan R. Dimitrijevič, pokojni akademik France Koblar, akademik prof. dr. Anton Ocvirk in akademik prof. dr. France Zwitter, ki je pred leti predaval na študijskih dneh v Dragi.

ZEMLJA POŽIRA ŠOŠTANJ

Kot poročila ljubljansko Delo, je del Šoštanja zaradi izkopa lignita obsojen na poarezanje. Zato so prebivalci v skrbeh za prihodnost in bodo morali zapustiti svoje hiše.

»SNEGOVI EDENA«

Že pred koncem leta smo napovedali izid nove Rebulove zbirke novel z naslovom »Snegovi Edena«. Knjiga bi morala iziti pri založbi Lipa v Kopru in je bila, kolikor nam je znano, že dotiskana. Zamudo gre zato najbrž pripisovati » aferi« okrog Pahorjeve in Rebulove knjige o Edvardu Kocbeku.

STERIJINO POZORJE

Na letošnjih jubilejnih igrah v Novem sadu so odprli tudi razstavo, posvečeno 80-letnici življenja in 60-letnici književnega, gledališkega in družbenega dela Josipa Vidmarja, predsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti.

»SLOVENIKA«

V kratkem bodo začeli graditi zadnji del slovenske avtoceste od Razdrtega do Senožeč, imenovane »Slo-

venika«. Po tem odseku bodo zdrseli avtomobili najkasneje do leta 1977.

PISATELJ ALOJZ REBULA

Na večeru DSI je predstavil lepo pesniško zbirko Brune Marije Pertot »Bodi pesem«

TOLMIN

Nekoč je bilo v tolminski občini 80 odstotkov kmečkih prebivalcev, sedaj jih je le 15 odstotkov. Po najnovejših podatkih je v občini le šest kmetov starih do 30 let in kar 78 odstotkov starejših od 60 let.

+ BORIS TRAMPUŽ

5. aprila je v Bohinju nenadoma preminul Boris Trampuž, bivši jugoslovanski konzul v Trstu. Rodil se je 26. junija 1912, bil je aktiven javni in politični delavec in je imel tudi med zamejskimi Slovenci veliko prijateljev.

VISOŠKA KRONIKA V FRACOŠČINI

Pri založbi POF v Parizu je izšla slovenska knjiga, roman Ivana Tavčarja »Visoška kronika« v francoskem prevodu. Delo je na temelju prvega prevoda Viktorja Jesenika oskrbelektor za slovenski, srbohrvatski in ruski jezik na visoki šoli za orientalistiko v Parizu Jean Durand-Monti.

DOM NA KREDARICI

Ker so zaradi velikega obiska planincev vse gorske postojanke premajhne, nameravajo povečati dom na Kredarici. Lani je bilo v domu 12.000 obiskovalcev, od teh jih je 5.545 v koči spalo.

+ ROZI STERNEN

V petek, 28. marca, so na Žalah v Ljubljani pokopali Rozi Sterneni — hčerko akademskega slikarja impresionista Mateja Sternena

NOVI PODPREDSEDNIK SAZU

Za novega podpredsednika Slovenske akademije znanosti in umetnosti je bil izvoljen Boris Ziherl. Tako bo odslej imela akademija dva podpredsednika. Že prej je namreč to funkcijo opravljal Anton Kuhej.

30-LETNICA OSVOBODITVE

Osrednja slovenska proslava 30-letnice osvoboditve je bila 10. maja v Ljubljani. Takrat so med Maximarketom, palačo Ljubljanske banke in slovensko skupščino odkrili mogočen bronasti spomenik narodnoosvobodilnemu boju, delo akademskega kiparja Draga Tršarja. Spomenik bo visok 11 in širok 16 metrov.

PINKO TOMAŽIČ

Preteklega 20. marca bi slavil 60-letnico rojstva Pinko Tomažič, pobudnik in organizator osvobodilnega in komunističnega gibanja v naših krajih. Ustrelili so ga 1941. leta po zločasnem »Tomažičevem procesu« skupaj z drugimi petimi antifašisti

Stane Rztresen, gleda iški igravec, je bra! pesmi Brune Marije Pertot.

+ FRANCE ONIČ

7. aprila so na Žalah v Ljubljani pokopali slovenskega pesnika Franceta Oniča. Rodil se je v Petrovčah v Savinjski dolini leta 1901.

GONARS

Tržaški Slovenci smo 25. aprila množično poromali v Gonars, kjer

je bilo med zadnjo vojno taborišče, v katerem so dotrpeli mnogi slovenski možje in fantje. Po koncelebraciji slovenskih duhovnikov v novi osrednji cerkvi sredi vasi se je tisočglava množica v sprevedu podala na pokopališče k spomeniku, kjer je bila kratka slovesnost v spomin pokojnih. Množica Tržačanov in Goričanov, ki so se jim pridružili, je obkročila spomenik, nato pa sta zapela bazovski otroški in združeni openški in škedenjski cerkveni pevski zbor. Priložnostni nagovor pri spomeniku je imel kaplan od Sv. Ivana pri Trstu Peter Šorli, bivši interniranec v nemškem koncentracijskem taborišču Dachau.

SLOVENSKI OBRITNIKI

Tržaški obrtniki so imeli 23. marca volitve za obnovo Pokrajinske komisije za obrtništvo. Na teh volitvah so slovenski obrtniki nastopili s svojo listo, listo št. 2 Slovenskega gospodarskega združenja, ki je prejela skoraj 500 glasov od skupnih približno 3000 glasov. Izvoljena pa sta bila slovenska obrtnika Andrej Renar in Karel Grgič.

+ RUDOLF PRAZNIK

V Clevelandu v ZDA je 3. marca umrl župnik Rudolf Praznik. Rodil se je leta 1914 v vasi Dolenje jezero pri Cerknici in je bil sin izseljencev. Njegovega pogreba se je udeležilo okoli 90 duhovnikov.

PRIMORSKA POJE

V okviru prireditve Primorska poje je bil 5. aprila v Kulturnem domu v Trstu koncert, na katerem je nastopilo deset zborov s Tržaškega, Goriškega, Beneške Slovenije in Koroške ter iz osrednje Slovenije. Podoben koncert je bil 10. aprila v gorškem gledališču Verdi. Drugi koncerti pa so bili po raznih krajih Primorske na tej in na oni strani meje. Najzanimivejši pa je bil prav gotovo nastop zborov pri Korošcih v miljski občini pri Trstu, kjer že mnogo let ni bilo nobene večje slovenske prireditve.

MILKO BAMBIČ — SEDEMDESETLETNIK

Znani tržaški likovni kritik, slikar in ilustrator Milko Bambič je 26.

aprila slavil 70. rojstni dan. Bambič se je pred kratkim vrnil iz Pariza, kjer je zbral nekaj spominov na Vena Pilona. Sploh pa je slavljenec dragocen vir spominov in podatkov o slovenskih umetnikih naše bližnje preteklosti. Še ni dolgo tega, ko je z Avgustom Černigojem in Robertom Hlavatyjem posnel za radio Trst A serijo oddaj o špacapanu, Čargu, Pilonu, Klodiču, Kjačiću in drugih mojstrih.

Članica R.O. Matejka Maver je že večkrat brala pesmi na večerih DSI. Tako je brala tudi pesmi Brun Marije Pertot

POLEMIKA O NARODNO-OSVOBODILNEM BOJU

V Jugoslaviji se zadnje čase prav ob tridesetletnici osvoboditve zastruje polemika v zvezi z vprašanjem prispevka, ki so ga jugoslovanski partizani dali med drugo svetovno vojno k zmagi nad nacizmom in fašizmom. Beograjska Borba je v polemiki z nekaterimi sovjetskimi trditvami pri tem naglasila, da gre za ponarejanje zgodovine in da so jugoslovanske partizanske enote že leta 1943 štejele nad 300 tisoč borcev. Beograjski dnevnik pristavlja da mora biti resnica univerzalno načelo, ki je obvezno za vse in ki ga je treba spoštovati v vseh okoliščinah. List kritizira vse tiste, ki iz političnih razlogov ponarejajo zgodovino in sovjetskim piscem zanika pravico, da bi omalovaževali prispevek, ki so ga Jugoslovani dali k zavezniški zmagi.

ITALIJANŠČINA V SLOVENSKI SKUPŠČINI

V slovenski skupščini je 25. aprila pripadnik italijanske manjšine na Koprskem Leo Fusilli prvič govoril v italijanščini. Njegov govor pa so sproti prevajali v slovenščino. Novico je objavil tudi tržaški »Il Piccolo«. Kdaj bodo slovenski politični predstavniki lahko spregovorili slovensko v tržaškem občinskem svetu, v pokrajinskem ali deželnem svetu?

VSEDRŽAVNA KONFERENCA O IZSELJENIŠTVU

Vsedržavne konference o izseljeništvu, ki je bila v Rimu zadnji teden februarja, sta se udeležila predstavnika slovenskih emigrantov iz Beneške Slovenije Ado Kont in Dino Del Medico. Na konferenci sta predložila tudi dokument, iz katerega je razvidno, da se je iz Beneške Slovenije izselilo po vojni kar 60 odstotkov prebivalstva.

TRŽAŠKI UMETNIKI NA CELOVŠKEM RADIU

Slovenski program avstrijskega radia (ORF) v Celovcu je konec leta 1974 oddajal obširen esej Leva Detela o slovenski literaturi v Italiji, ki je obsegal tri oddaje po 30 minut. Lev Detela je v eseju spregovoril o osrednjih tržaških avtorjih Alojzu Rebuli in Borisu Pahorju, poudaril je samosvojost pesniškega sveta Irene Žerjal in opisal tudi delovanje mlajših in najmlajših pesnikov, pisateljev in dramatikov. Spregovoril je tudi o slovenski literarni ustvarjalnosti v Gorici.

SLOVENSKA BENEČIJA

Kulturna društva iz Benečije so pripravila 15. marca srečanje s predsednikom videmske pokrajine Viniciom Turelom. Leta je priznal, da so nekateri, ki zanikajo obstoj slovenske manjšine v pokrajini. Vendar pa je na koncu obljubil pomoč — tudi finančno — slovenskim kulturnim društvom.

KOCBEK V ITALIJANŠČINI

Pri milanski založbi Jaca book je pred nekaj dnevi izšla knjiga »Compagnia« (Tovarišija). Delo obsega prvi del Kocbekovega dnevnika. Njegov prodaj je tudi v tržaških knjigarnah.

čuk na obelisku

NAŠI, ZAMEJSKI VICI

Na ulici sv. Frančiška se srečata dva prijatelja. Prvi vpraša drugega:

»Ti, kako pa je Racetu pravzaprav ime, Žarko ali Boris?«

Drugi odgovori:

»Zadnje čase samo Žarko, ker noče imeti z Borisom Pahorjem več ničesar skupnega!«

Spet se srečata dva:

»So tudi tebe pregledali na meji?«

»So, pa sem jim takoj rekel, da se ne strinjam!«

oceneocene

Milena Merlak: NOVA KOROŠKA KULTURNA SREČANJA

Na cvetno nedeljo, 23. marca 1975, je katoliški dom prosvete Sodalitas v Tinjah pri Celovcu skupaj z literarnim klubom »Mladje« priredil *Tinjski literarni pogovor*, letos že drugi po uspelem lanskem srečanju koroških in primorskih avtorjev.

Referata pisatelj Lev Detela in Michaela Guttenbrunnerja sta bila podana tudi v nemščini, prav ta ko dvojezična pa je bila tudi tema »Sodobna slovenska koroška književnost - Doprinos k avstrijski kulturi?«

Lev Detela je v uvodnem referatu, ki je odjeknil tudi v nemškem koroškem tisku, v *Kärntner Tageszeitung* in *Kleine Zeitung*, poudaril svojevrstno avtohtonost slovenske koroške literature, ki se, kot v nekakšni vezni posodi, giblje na eni strani proti slovenskemu jedru v centralni Sloveniji, po drugi strani pa tudi k ustvarjanju nemških sodržavljanov v

»In oni?«

»Da jih prav nič ne briga, če se strinjam ali ne, ker da je ukaz ukaz in da me morajo pregledati! — Saj sem vam rekel, da se ne strinjam, sem skušal pojasniti, pa ni nič zaleglo, ker niso mara'i nobenega pojasnila, oz. pojasnila k pojasnilu. In tako so me pregledali in mi sekvestrirali Il Piccolo, Il Corriere de la Sera, Epoco, Oggi in druge italijanske časopise in revije, ki trdijo, da je cona B njihova. Tudi Vidalijevo knjigo o okupaciji Trsta so mi vzeli.«

»In ti, kako si reagiral?«

»Nisem reagiral.«

Dva se srečata in govorita o politiki:

»Ti, si slišal, da so letošnjo Kidričevo nagrado podelili avtorjema brošure, ki je izšla ob Kocbekovi sedemdesetletnici?«

Avstriji. Detela se je zavzel za čim večjo literarno in tudi človeško odprtost, ki naj premosti nasprotja, sovraštva in nezaupanja.

V zelo živahnem predavanju je Michael Guttenbrunner kritiziral pojave narodne nestrpnosti med svojimi rojaki, dotaknil pa se je tudi slovenske zamejenosti in trenutnega težavnega položaja.

Sledila je obširna diskusija, v kateri so nekateri nemški diskutanti pokazali zanimanje za slovensko literaturo in kulturo.

Pričujoča tinjska literarna prireditev pa je le del širšega posredniškega literarnega dogajanja, ki ta čas, kljub določenim političnim meddržavnim sporom, utripa na koroških tleh. Tako so slovenski koroški literati dva dni pred tinjskim srečanjem, 21. marca, prikazali nemški celovški publikli v galeriji Hildebrand barvni film o reviji »Mladje« in njenih sodelavcih, ki je vzbudil precej pozornosti in so o njem obširno pisali nemški dnevnik »Volkszeitung für Kärnten und Osttirol«, »Kleine Zeitung« in uradna socialistična »Kärnten Tageszeitung«.

V istem času pa je v takomimenuvani »auli slovenici« v Celovcu kipar Aleksander Kovač iz Maribora razstavil 44 plastik iz železa.

(nadalj. z 2. strani platnic)

kov javno distanciralo od publikacije in njene vsebine.

Kako beden kontrast z intimno dramo in moralnim pogumom pisatelja in profesorja Kocbeka! Kako beden kontrast z drugimi sopodporniki, ki imajo mogoče tudi kak pomislek in rezervo, pa vendar ostajajo pri svojem podpisu. »Distancerji« so skušali svoj umik prikazati kot možat princip, ki je dozorel v dostojanstveno obsodbo. Toda njihov trik ni ostal zakrit: IZDAL JIH JE NAMREČ ČAS. Čim se niso distancirali TAKOJ, je jasno, da se njihov izstop iz vrste ni porodil ob dramatični vesti, marveč ob nerodno dolgem pretehtavanju koristi in nevšečnosti, budno loveč vse namige in šepete. To šolsko leto, gospod urednik, bi moralo biti za večino dijakov povezano s spominom na nekatere pedagoge, ki so učili hoditi pokončno, pa so pri tem prezrli neko manjkost: HRBTENCO!

Slovenski oče in vzgojitelj

UVOZ REVIJ

Ne vem, kako je z uvozom Vaše cenjene revije v Jugoslavijo, če imate za to dovoljenje ali ne. Vendar bi Vas rad seznanil z dogodkom, ki me je osupnil. Zvedel sem namreč, da so nekatere ustanove v Sloveniji skušale dobiti dovoljenje za uvoz nekaj izvodov prvega snopiča Slovenskega primorskega biografskega leksikona, pa za to niso dobile dovoljenja. Vem, da obstaja v Jugoslaviji zakon, ki prepoveduje uvoz knjig in časopisov, ki so tiskani v jugoslovanskih jezikih. Vendar se sprašujem, če imajo tako posebno dovoljenje za uvoz publikacije tržaškega Založništva ali Primorski dnevnik. Prav tako bi rad vedel, če ima tako posebno dovoljenje dnevnik II

Piccolo, ki izhaja tudi v enem jugoslovanskih jezikov, v jeziku italijanske manjšine v Jugoslaviji. Ali veljajo za italijansko manjšino v Jugoslaviji drugačni zakoni kakor za Slovence?

(Podpis)

PRIPOMBA K PREVODU KOCBEKA

Spoštovano uredništvu,

Slovenec, ki bo dobil v roke moj prevod 1. dela Kocbekove Tovaršije, ki je izšel te dni v Milanu pri založbi JACA BOOK, bo neprijetno prizadet, ko bo na nekaterih — hvala Bogu redkih — straneh našel nekatera nemogoča šušmarstva. Gre za kakih 15 strani v celotni knjigi, ki jih jaz nisem vključil v svoj izbor

in jih tudi nisem prevedel. Na svojo pest jih je založba sama; ne da bi mi dala to delo v pregled. In tako Videm pri Krškem postane tam UDI-NE, Barje postane BAR, »kopljemo« (kanale) postane FACCIAMO IL BAGNO in tako naprej. Razumljivo je, da odklanjam vsako odgovornost za kvantiteto tistih vložkov kot tudi za kakšen morebitni »popravek«, s katerim se je tisti slavistični izvedenec utegnil dotakniti mojega besedila (ko je npr. moju Stično spremenil v Stiško). Prav tako ne odgovarjam za pravopisne netočnosti v besedilu na zavihu knjige.

Kot ojaševalno okoliščino za sicer resno za ožbo naj navedem dejstvo, da se ji je mudilo, da bi časovno preveč ne zamudila avtorjeve sedemdesetletnice. Konkretnije pa se utegnem distancirati od tujih vrinkov v tem prevodu in kakšnem strokovnem zapisu.

Trst, 11. maja 1975.

ALOJZ REBULA

V prihodnji številki:

Prof. UBALD VRABEC: VIDALIJEV DNEVNIK Z XX. KONGRESA

ŠTEVILKA IZIDE KONEC MAJA!

ZA NAŠ TISKOVI SKLAD
SO DAROVALI:

J. Šuligoj, Gorica, L. 5.000; S. Tomšič, Trst, L. 10.000; NN, Rim, L. 2.500; A.T., Nabrežina, L. 1.000; N.N., Barkovlje, L. 2.000; J. Tomsich, Trst, L. 2.000; Markuža, Nabrežina, Lir, L. 2.000; N. Vecchiet, Trst, L. 1.000; B. Martelanc, Trst, L. 7.000; A. Sosič, Opčine, L. 2.000; N.N., Gorica,

L. 10.000; R.T., Dolina, L. 2.000; NN., Mavhinje, L. 5.000; N. Štoka, Kontovel, L. 1.000; J.P., Števerjan, L. 2.000; F. Malalan, Opčine, 2.000.

V spomin Dužana Černeta:

N.N., Trst, L. 10.000; N.N., Rojan, L. 10.000.

Vsem plemenitim darovalcem najlepša hvala!

Turist se vzpenja po gorski stezi. Pride stara ženica in turist jo vpraša:

»Ali je tale steza nevarna, mamka?«

»Ženica pa: »Ne, ne, steza prav nič. A tamje dol na dnu hudournika je pa nevarno. Tam se je že marsikdo ubil.«

★

Škot gre s svojim dekletom v kino. V odmoru kupi tablico čokolade in jo začne požrešno lizati.

»Ti ugaja čokolada?« vpraša dekle.

»Izvrstna. Kupi si jo še ti, ne bo ti žal?«

★

»No, kakšen se ti zdi moj otročiček.«

Prijateljica: »Kaj naj ti rečem, ko si tako občutljiva...«

★

»Poglej no, Jaka se kar vozi, čeprav so mu vzeli kri in vozniško dovoljenje.«

»Brez vozniškega dovoljenja se že vozi, a brez krvi?«

V New Yorku so za vojake pripravljali koncert klasične glasbe. Organizator je dal tiskati program, na katerem je bila tudi Sonata v do maggiore skladatelja Haendla. Ko je pred izvajanjem pogledal program, je prebral: Sonata v do — skladatelja majorja Haendla.

»Kako čuden sistem imaš za krmljenje prašičev. En dan jih kar dušiš z obilno hrano, drugi dan pa jih pustiš brez hrane.«

»Kaj ne razumeš? Nimam rad popolnoma mastne slanine, raje imam mešano, eno plast masti, eno mesa.«

SKUPNA SPOMINSKA PROSLAVA

8. junija v tržaški Rižarni

V prepolnem avtobusu je vprašal sprevodnik, če še kdo nima voznega listka. Pa se je oglasil eden: »Dobro bi bilo, če bi se sprevodnik zanimal tudi za to, če vsi stojimo na svojih nogah.«

Zdravnik: »Pazite predvsem na dobro spanje. Vse kar vam gre na živce, ali vas muči, vrzite proč! Potem mirno ležite in zaprite oči.«

Bolnik: »Dober nasvet, gospod doktor. Toda moja žena ne bo pristala na ločeno spalnico.«

★

»Ti je všeč balet, Janez?«

»Ja že, samo zakaj jih sillijo plešati po prstih. Mar bi najei večja dekleta!«

★

Šef: »Zamudili ste tri ure, Poberaj.«

»Oprostite, gospod šef, a pripetilo se mi je nekaj nenavadnega. Padel sem skozi okno.«

Šef: »Iz katerega nadstropja?«

»Iz šestega.«

Šef: »Iz šestega? Nikakor mi torej ne tvezite, da ste za to porabili dve uri.«

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI!!!
OBIŠČITE NAS!!!

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

Korsič

Anton Korsič

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 725757